

КЛАСТЕР КРЕАТИВНИХ ИНДУСТРИЈА ВОЈВОДИНЕ

2026

Деца у медијском хаосу:

Водич за етичку продукцију

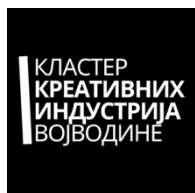
КЛАСТЕР
КРЕАТИВНИХ
ИНДУСТРИЈА
ВОЈВОДИНЕ

МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ ОБЛИКУЈЕ ДЕЧЈИ ДОЖИВЉАЈ
КОЈИ ЗА ЊИХ ИМА СНАГУ СТВАРНОСТИ

2026

Деца у медијском хаосу:

Водич за етичку продукцију

Подаци о публикацији

Издавач

Кластер креативних индустрија Војводине
21000 Нови Сад
Србија

Уредник

Татјана Калезић

Аутор

Татјана Калезић

Графичко обликовање

Кластер креативних индустрија Војводине

Насловна фотографија

Британски савет

Издање

Нови Сад, јун 2026.

Предлог за цитирање: Калезић, Т. (2026). *Деца у медијском хаосу: Водич за етичку продукцију*. Нови Сад: Кластер креативних индустрија Војводине.

© 2026 Кластер креативних индустрија Војводине. Овај рад је заштићен међународном лиценцом CC BY-NC-ND 4.0 (енгл. *Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International*).

Водич је развијен у оквиру пројекта *Hands-on Stories: Diversity Narratives in Accessible Storytelling* (HANDS), који реализује Кластер креативних индустрија Војводине, кроз развој иновативног продукцијског формата инклузивног луткарског серијала од 7 епизода на српском и мађарском језику под називом *Иза последње тачке*, који се дистрибуира на јавним медијским сервисима и телевизијским кућама као што су: Јавна медијска установа Радио-телевизија Војводине (Први програм РТВ 1 и Други програм РТВ 2), Јавна медијска установа Радио-телевизија Србије (РТС и интернет платформа РТС Планета), Радио-телевизија Босне и Херцеговине (БХРТ), Радио-телевизија Федерације Босне и Херцеговине (РТВФБиХ) и Телевизија Панонија. Документ је настао ауторском допуном и стручном адаптацијом интерне стручне грађе пројекта: *Кодекс етичке продукције медијског садржаја за децу* (радна верзија, интерни документ бр. УДГ-1-01-12-2025/1 – стандарди за нарацију, аудио, видео и инклузију) аутора Тијане Колачек, медијског сарадника пројекта, уз стручни допринос за звук Бранислава Мицића и видео-дизајн Виде Јовић; *Педагошка анализа критичних тачака и стручне смернице за развој сценарија* (интерни документ бр. УДГ-21-03-04-2026/1-4) аутора Миљане Тасковић, стручног сарадника пројекта; и *Продукција развојно усклађеног медијског садржаја за децу* (интерни документ бр. УУГ-1-04-11-2025/1-3) аутора Татјане Калезић, аутора пројекта *Hands-on Stories*, уз стручни допринос за развој стандарда за инклузију и разноликост Маје Раванске, одговорног уредника Платформе за одрживи развој *Лице в лице* у Северној Македонији.

Пројекат *Hands-on Stories: Diversity Narratives in Accessible Storytelling* (HANDS) реализује Кластер креативних индустрија Војводине. Пројекат се спроводи у оквиру програма *Innovation. Media. Minds. – EU Support to Public Service Journalism in the Western Balkans*, који финансира Европска унија, а спроводи Гете институт (нем. *Goethe-Institut*) у сарадњи са Дојче веле академијом (нем. *DW Akademie*). Садржај ове публикације искључива је одговорност Кластера креативних индустрија Војводине и не одражава нужно ставове Европске уније.

Садржај

РЕЧ УРЕДНИКА	6
СТРУЧНИ САРАДНИЦИ	7
УВОД.....	8
РЕГУЛАТОРНИ ОКВИР	10
ДЕВЕТ СТАНДАРДА КВАЛИТЕТА ПРОДУКЦИЈЕ МЕДИЈСКОГ САДРЖАЈА ЗА ДЕЦУ	12
1. СТАНДАРД РАЗВОЈНЕ УСКЛАЂЕНОСТИ	12
<i>Мапа развојне усклађености</i>	<i>14</i>
2. СТАНДАРД ЈЕЗИЧКОГ ИДЕНТИТЕТА	15
<i>Мапа развојне усклађености: Језички идентитет.....</i>	<i>16</i>
3. СТАНДАРД НАРАЦИЈЕ И КОМУНИКАЦИЈЕ	18
<i>Мапа развојне усклађености: Нарација и комуникација</i>	<i>19</i>
4. СТАНДАРД АУДИО-ДИЗАЈНА	21
<i>Мапа развојне усклађености: Аудио-дизајн</i>	<i>22</i>
5. СТАНДАРД ВИЗУЕЛНОГ ОБЛИКОВАЊА	24
<i>Мапа развојне усклађености: Визуелно обликовање и монтажа.....</i>	<i>25</i>
6. СТАНДАРД ЕТИКЕ НОВИХ МЕДИЈА.....	27
<i>Мапа развојне усклађености: Етика нових медија</i>	<i>28</i>
7. СТАНДАРД ИНКЛУЗИЈЕ И РАЗНОЛИКОСТИ.....	30
<i>Мапа развојне усклађености: Инклузија и разноликост</i>	<i>31</i>
8. СТАНДАРД УНИВЕРЗАЛНЕ ПРИСТУПАЧНОСТИ.....	33
<i>Мапа развојне усклађености: Универзална приступачност</i>	<i>34</i>
9. СТАНДАРД СТРУЧНЕ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	36
<i>Мапа развојне усклађености: Стручна верификација</i>	<i>37</i>
МАТРИЦА РАЗВОЈНО УСКЛАЂЕНЕ ПРОДУКЦИЈЕ МЕДИЈСКОГ САДРЖАЈА ЗА ДЕЦУ	39
<i>Матрица развојно усклађене продукције: Р1 – Рано детињство (0–3 године)</i>	<i>40</i>
<i>Матрица развојно усклађене продукције: Р2 – Предшколски узраст (3–6 година).....</i>	<i>42</i>
<i>Матрица развојно усклађене продукције: С1 – Млађи школски узраст (6–9 година).....</i>	<i>44</i>
<i>Матрица развојно усклађене продукције: С2 – Школски узраст (9–12 година).....</i>	<i>46</i>
<i>Матрица развојно усклађене продукције: С3 – Рано младалаштво (12–15 година).....</i>	<i>48</i>
<i>Матрица развојно усклађене продукције: С4 – Младалаштво (15+ година)</i>	<i>50</i>

РЕЧ УРЕДНИКА

Дигитално доба донело је, поред неслућених могућности за креирање и дистрибуцију садржаја, и преку потребу да децу заштитимо од неконтролисане навале развојно неприлагођених и неодговорно обликованих медијских програма.

Данас, када су комерцијални интереси готово у потпуности потиснули образовне садржаје и безбедан простор за децу, стварање квалитетног програма постаје наша обавеза и директан одговор на савремени медијски хаос, чије последице дубоко погађају и наше друштво.

Медијски садржај обликује дејчи доживљај који за њих има снагу стварности. Зато је наша дужност да ауторску визију прилагодимо темпу одрастања најмлађих, стварајући услове за врхунске иновације у тренутку када се на глобалном тржишту подижу стандарди изврности.

| Поверење с којим деца урањају у медијски простор обавезује нас да их не изневеримо, не уплашимо и не збунимо.

Пажљиво осмишљен садржај за децу пружа снажан ослонац породици и савременом родитељству у јачању медијске писмености и дигиталне безбедности деце.

Овај *Водич за етичку продукцију* нуди ствараоцима поуздан ослонац, како би њихова уметничка дела трајно и племенито обележила одрастање нових генерација.

Татјана Калезић

Суоснивач Кластера креативних индустрија
Војводине

СТРУЧНИ САРАДНИЦИ

Миљана Тасковић, дипломирани педагог, аутор приручника на тему развоја деце и оснивач платформе [*Одрастање с осмехом*](#). Аутор је документа *Педагошка анализа критичних тачака и стручних смерница за развој сценарија*, коришћеног за развој садржаја стандарда за наратију.

Жања Илић, мастер продуцент у аудио-визуелним медијима са дугогодишњим искуством у филмској и ТВ продукцији. Допринела је развоју концепта као баланса ауторске слободе, реалистичне драматургије, дечје осетљивости и маште.

Маја Раванска, одговорни уредник Платформе за одрживи развој *Лице в лице* у Северној Македонији и програмски менаџер у Асоцијацији PUBLIC за развој социјалног утицаја. Допринела је разради принципа инклузије засноване на партиципативности.

Бранислав Мицић, мастер драмски и аудио-визуелни уметник и професор на Академији уметности у Новом Саду. Као тонски инжењер, музички продуцент и власник студија [*Supersonic*](#), Бранислав је допринео развоју стандарда за звук, уносећи у процес своју богату педагошку праксу у области психоакустике.

Вида Јовић, мастер драмски и аудио-визуелни уметник и докторанд на Академији уметности у Новом Саду. Као власник студија [*Сниматељка*](#) и дугогодишњи сарадник манифестације *Змајеве дечје игре*, допринела је дефинисању стандарда за визуелно обликовање и монтажу.

УВОД

Полазећи од чињенице да су деца, посебно у раном развојном узрасту, неуролошки¹, емоционално и психолошки² најосетљивија публика, њихово сазревање захтева највиши степен професионалне и етичке одговорности стваралаца.

Овај водич садржи скуп продукцијских смерница за примену [Кодекса квалитета медијског садржаја за децу 2026](#) Кластера креативних индустрија Војводине, пружајући ауторским и продукцијским тимовима поуздан занатски алат за унапређење дечјег медијског простора у телевизијском, дигиталном и интернет окружењу.

Поред тога, водич пружа драгоцен увид педагозима, васпитачима и стручним сарадницима, приближавајући им сложене занатске процесе креирања аудио-визуелних садржаја и дигиталних платформи, као и феномене друштвених мрежа.

Водич дефинише оперативне оквире кроз девет етичких стандарда продукције медијског садржаја за децу који заједно обезбеђују највиши ниво квалитета дечјег медијског простора:

1. **Стандард развојне усклађености** – Успоставља [Ману развојне усклађености](#) која дефинише за које чулне, емоционалне и когнитивне садржаје је дете спремно у одређеном узрасту, чиме се сложеност медијске поруке усклађује са његовим развојним капацитетима.
2. **Стандард језичког идентитета** – Поставља оквир за заштиту матерњег језика и писма као кључних ослонаца за мисаони развој и формирање идентитета, истовремено афирмишући мултикултуралност кроз поштовање и прожимање различитих културних образаца у заједничком медијском простору.
3. **Стандард наратије и комуникације** – Усмерава структуру приче и моделе дијалога ка наративним решењима која оснажују карактер и емоционални развој детета кроз асертивну комуникацију, емпатију и конструктивно решавање међуљудских и вршњачких сукоба.
4. **Стандард аудио-дизајна** – Обезбеђује заштиту од сензорног преоптерећења кроз пажљиво подешавање психоакустичких³ параметара, природну динамику и употребу фреквенција које подржавају унутрашњи мир и фокус дечјег нервног система.

¹ Неуролошки развој: Сазревање мозга и нервног система. Код деце нервни путеви и заштитни механизми нису у потпуности формиран, због чега њихов мозак знатно брже доживљава замор, а нагле светлосне, звучне или садржајне шокове региструје као стваран физички стрес.

² Психолошки развој: Скуп унутрашњих процеса сазревања целокупне личности, који обухвата формирање емоционалног доживљаја, свести о себи, базичног поверења према свету, психолошке отпорности и начина на који особа доживљава и вреднује сопствено и туђе искуство.

³ Психоакустика: Научна дисциплина која проучава психолошке и физиолошке одговоре човека на звук; истражује на који начин људски слушни апарат и мозак чују, обрађују, перципирају и емоционално доживљавају акустичке надражаје.

5. **Стандард визуелног обликовања** – Усклађује темпо монтажних резова, осветљење, колорит и просторну композицију кадра са неуролошким тактом и перцептивним капацитетима детета.
6. **Стандард етике нових медија** – Дефинише безбедносне и етичке оквире дигиталног окружења, мултимедијалних садржаја и видео-платформи на захтев – VOD (енгл. *Video on Demand*), штитећи неуросензорни⁴ мир и децу пажњу од алгоритамских замки манипулативног дизајна (енгл. *dark patterns*) и комерцијалне експлоатације, уз подстицање стваралачке игре ван екрана.
7. **Стандард инклузије и разноликости** – Обезбеђује аутентичну заступљеност и равноправну партиципацију све деце према начелу „Ништа о нама без нас”, деконструишући стереотипе, сажаљење и патернализам.
8. **Стандард универзалне приступачности** – Гарантује сензорну, физичку и дигиталну доступност садржаја свој деци без баријера, кроз рану интеграцију прилагођеног титловања, аудио-дескрипције и пуну усклађеност са WCAG (енгл. *Web Content Accessibility Guidelines* – Смернице за приступачност веб-садржаја) стандардима.
9. **Стандард стручне верификације** – Успоставља протокол независне етичке, педагошке и занатске процене утицаја медијског садржаја на добробит деце – CRIA (енгл. *Child Rights Impact Assessment* – Процена утицаја на права детета), пружајући завршну гаранцију квалитета и безбедности дела пре ступања у јавни простор.

Сваки стандард посматра се кроз три нивоа утицаја на личност детета: **чулни, емоционални и когнитивни**⁵.

Пратеће *Матрице развојно усклађене продукције медијског садржаја за децу (P1–C4)*⁶ и контролни критеријуми омогућавају креативним тимовима да безбедно и прецизно воде пројекат од почетне идеје до међународне дистрибуције.

На крају водича налази се [Матрица развојно усклађене продукције медијског садржаја за децу](#), која синтетише *Матрице развојне усклађености* свих девет етичких стандарда према шест развојних узраста, као практичан алат за калибрацију дела у свим фазама стваралачког процеса.

⁴ Неуросензорни систем: Скуп нервних путева и можданих центара који примају, преносе и обрађују информације прикупљене путем чула (вида, слуха, додира). Неуросензорни мир означава стање нервног система ослобођеног прекомерних, пребрзих или хаотичних надражаја.

⁵ Когнитивни развој: Односи се на свеукупност мисаоних процеса детета – опажање, пажњу, памћење, језичко разумевање, логичко закључивање и вредновање. У контексту медијског садржаја, очување когнитивног интегритета означава заштиту радне меморије од преоптерећења, омогућавајући детету да самостално обради примљене информације.

⁶ Систем развојног кодирања у водичу: Предшколски узрасти означени су ознакама P1 (узраст 0–3) и P2 (узраст 3–6), где „P” означава предшколски узраст (енгл. *Preschool*), док су школски и младалачки узрасти означени ознакама C1 (узраст 6–9), C2 (узраст 9–12), C3 (узраст 12–15) и C4 (узраст 15+), где „C” означава децу (енгл. *Children*), у складу са референтном међународном методологијом за процену медијских садржаја као што је Комон сенс медија (енгл. *Common Sense Media*).

РЕГУЛАТОРНИ ОКВИР

Овај водич своје упориште налази у међународним и националним правним актима који дефинишу обавезу медија према најмлађима, преводећи законске норме у оперативну продукцијску праксу. Док закони постављају доњу границу – оно што је забрањено, овај документ успоставља високе етичке стандарде квалитета – оно што је развојно пожељно и подстицајно за децу.

Међународни темељи и смернице Уједињених нација

- **Конвенција о правима детета УН (UNCRC):** Представља темељни оквир водича кроз операционализацију кључних одредби:
 - *Члан 17:* Обавезује на обезбеђивање приступа информацијама и медијским садржајима усмереним на унапређење друштвеног, духовног и моралног благостања, као и физичког и менталног здравља детета, уз заштиту од штетних материјала;
 - *Члан 12:* Гарантује право детета на слободно изражавање мишљења и аутентичну партиципацију према начелу „*Ништа о нама без нас*”;
 - *Члан 31:* Штити право на одмор, слободно време, игру и слободно учешће у културном и уметничком животу.
- **Општи коментар бр. 25 Комитета УН за права детета (2021) о правима деце у дигиталном окружењу:** Обавезује ствараоце дигиталних садржаја и платформи на превенцију ризика и заштиту деље приватности.
- **Смернице УНИЦЕФ-а за процену утицаја на права детета у дигиталном домену (D-CRIA):** Служе као основ за независну стручну верификацију и процену безбедности формата.

Европски технички, медијски и етички стандарди

- **Директива о аудио-визуелним медијским услугама Европске уније (AVMSD):** Дефинише обавезу заштите физичког, менталног и моралног развоја малолетника од штетних комерцијалних и аудио-визуелних утицаја.
- **Смернице за приступачност веб-садржаја (WCAG 2.2 AA) Конзорцијума за светску мрежу (W3C):** Постављају обавезне техничке норме за уклањање чулних и дигиталних баријера.
- **Препорука EBU R128 Европске радиодифузне уније (EBU):** Стандардизује нормализацију гласноће и спречава звучна преоптерећења нервног система.

Национални законодавни оквир Републике Србије

- **Закон о јавном информисању и медијима (2023):** Дефинише јавни интерес кроз стварање квалитетних садржаја за децу и прописује стриктну правну заштиту достојанства, приватности и идентитета малолетника, забрањујући злоупотребу деце без обзира на евентуални пристанак родитеља или старатеља.

- **Закон о електронским медијима (2023):** Прописује правну обавезу пружалаца медијских услуга у области електронских медија и онлајн простора да штите малолетнике. Овај водич ту законску норму операционализује кроз очување неуросензорног мира и спречавање когнитивног преоптерећења.
- **Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ):** Док Правилник утврђује шта се не сме емитовати у отвореним терминима (програми означени са 12, 16 или 18), водич дефинише параметре за садржај који је развојно безбедан у сваком тренутку, претварајући законску рестрикцију у културу стваралачке превенције.

ДЕВЕТ СТАНДАРДА КВАЛИТЕТА ПРОДУКЦИЈЕ МЕДИЈСКОГ САДРЖАЈА ЗА ДЕЦУ

Мапе развојно усклађене продукције медијског садржаја за децу

Девет стандарда квалитета продукције медијског садржаја за децу утврђују вредносна, педагошка и занатска начела неопходна за стварање безбедног и подстицајног медијског простора. Стандарди штите дететов неуросензорни мир, емоционалну сигурност и когнитивни интегритет, постављајући јасне критеријуме за одговорно стваралаштво.

Практичну окосницу сваког стандарда чини Мапа развојне усклађености, која етичке норме преводи у мерљиве продукцијске параметре кроз шест развојних узраста (P1–C4), обезбеђујући ауторским и продукцијским тимовима поуздан занатски путоказ за усклађивање сложености дела са биолошким ступњем сазревања младе публике.

1. СТАНДАРД РАЗВОЈНЕ УСКЛАЂЕНОСТИ

Стварање атмосфере за разумевање садржаја

Стандард развојне усклађености медијског садржаја за децу налаже усклађивање чулне, емоционалне и когнитивне сложености ауторског дела са биолошким узрастом и развојним капацитетима детета, чиме се ствара безбедно окружење за разумевање поруке и очување дечје пажње.

Квалитет медијског садржаја за децу представља органско јединство уметничке слободе и дубоког познавања развојних капацитета младе публике. Када ауторски и продукцијски тим прецизно ускладе наративну сложеност и снагу чулних надражаја са биолошким узрастом, медијски садржај постаје хармонично окружење које чува пажњу детета, спречава когнитивно преоптерећење, омогућава лако праћење приче и усвајање поруке дела.

Нивои утицаја на личност детета: Развојна усклађеност

Унутрашњи свет детета сазрева и обликује се кроз непосредна животна искуства. Полазећи од чињенице да медијски садржај у дечјој свести има снагу стварног доживљаја, развојна усклађеност ауторског дела представља кључни фактор заштите дечјег интегритета, јер остварује симултан утицај на личност детета кроз три међусобно повезана нивоа: чулни, емоционални и когнитивни.

1. Чулни ниво (физички пријем информација): Све информације из спољашњег света до детета допиру прво путем чула – пре свега слуха и вида. Од сложености и усклађености атмосфере коју граде звук, слика и говор као интегрални делови медијског садржаја директно зависи да ли ће нервни систем детета то окружење доживети као безбедно и пријатно или узнемирујуће. Када је та атмосфера прилагођена биолошком ступњу развоја, отвара се простор радној меморији да спонтано и без напора прати, разуме и упија уметничку поруку.

2. Емоционални ниво (доживљај и поверење): Осећања су основни путоказ кроз који дете вреднује свет и гради базично поверење у живот. Будући да медијски

садржај буди снажна осећања, када су чула мирна, дете са пуном пажњом и поверењем улази у атмосферу приче и проживљава искуства јунака. Кроз драмске ситуације и чулна искуства дете гради сопствене емоционалне одговоре и обрасце за препознавање емоција. Да би из тог искуства изашло оснажено, сваки емоционални изазов у медијском садржају захтева јасну узрочно-последичну логику и сигуран, топао расплет који у детету учвршћује осећај заштићености и веру у добро.

3. Когнитивни ниво (смисао и вредности): Пратећи ток приче и поступке јунака, дете активно учи о узроцима и последицама, градећи сопствени систем вредности и поглед на свет. У медијској атмосфери у којој су чула у миру, а емоције безбедне, дете добија простор да самостално расуђује, повезује догађаје и из приче извлачи закључке и дубљи смисао. Кроз такво искуство дете формира лични став и усваја моралне поуке, чиме квалитет медијског садржаја директно подстиче етичку самосталност и снагу карактера младе личности.

Медијски садржај усклађен са развојним капацитетима дечјег бића остварује највише професионалне и етичке критеријуме савремене продукције, пружајући сигуран простор за развој маште и трајан вредносни ослонац у одрастању.

Контрола квалитета: Развојна усклађеност

Као поуздан оријентир у процесу креирања и продукције, садржај се усклађује кроз четири кључна развојна филтера:

– **Калибрација чулног опсега:** Прилагођавање динамике звука, брзине монтаже и колорита прагу неуросензорне осетљивости циљног узраста, чиме се спречавају чулни шокови и сензорно преоптерећење.

– **Провера емоционалне сигурности:** Обезбеђивање јасних узрочно-последичних веза и обавезног сигурног расплета за сваку драмску напетост, чувајући дете од нерешеног страха и егзистенцијалног немира.

– **Усклађивање когнитивне сложености:** Подешавање апстрактности поруке, темпа излагања и броја истовремених информација према капацитету радне меморије детета.

– **Заштита пажње од манипулације:** Потпуни отклон од алгоритамских и визуелних замки (вештачки тајмери, агресивни звучни надражаји за присилно везивање пажње) ради очувања аутентичног интересовања за причу.

Мапа развојне усклађености успоставља системски преглед чулних, емоционалних и сазнајних капацитета сваког дечјег узраста, пружајући ствараоцима оријентир за хармонично усклађивање сложености медијске поруке са биолошким ступњем сазревања.

Мапа развојне усклађености

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
P1	Рано детињство 0–3 године	Чулни Благи акустички прелази и спор темпо Емоционални Безусловна предвидивост Когнитивни Чисте и једноставне импресије	Базична чулна сигурност и откривање света Успостављање темељног спокоја кроз предвидивост, понављање и одсуство драмске напетости.
P2	Предшколски узраст 3–6 година	Чулни Стабилна композиција и умирујући тон Емоционални Линеарно вођење радње Когнитивни Јасна веза поступка и исхода	Разумевање осећања кроз игру и машту Грађење линеарне емпатије и именовање основних емоција кроз конкретну радњу, без ироније и сарказма.
C1	Млађи школски узраст 6–9 година	Чулни Хармонична динамика и прегледни планови Емоционални Култура међусобног уважавања Когнитивни Јасан етички исход избора	Изградња емпатије и поверења у односе Афирмација снаге заједништва, пријатељства и конструктивног превазилажења изазова у вршњачкој заједници.
C2	Школски узраст 9–12 година	Чулни Вишеслојни кадрови и селективни фокус Емоционални Домишљатост насупрот сили Когнитивни Самостално логичко закључивање	Развој логике и отпорност на трендове Оснаживање карактера кроз анализу узрока и последица, доследност личним вредностима и отпор притиску групе.
C3	Рано младаштво 12–15 година	Чулни Аутентична текстура слике без филтера Емоционални Рањивост, одлучност и искреност Когнитивни Препознавање суштине и нијансирање мишљења	Потрага за идентитетом и истином Деконструкција лажних идеала и естетских манипулација; афирмација конструктивног „трећег пута” у решавању сукоба.
C4	Младаштво 15+ година	Чулни Верност приказа и визуелни дигнитет Емоционални Емпатични активизам Когнитивни Етичка сувереност	Преузимање друштвене одговорности Јачање критичке свести, одбрана људског достојанства и спремност на одговорно друштвено деловање.

2. СТАНДАРД ЈЕЗИЧКОГ ИДЕНТИТЕТА

Афирмација матерњег језика и културне разноликости

Стандард језичког идентитета у медијском садржају за децу налаже правилну употребу, заштиту и неговање српског језика и матичног ћириличног писма као темеља мисаоног развоја, уз пуну афирмацију језичког богатства и културне разноликости заједнице.

Свако медијско дело које се обраћа деци представља живи говорни узор: правилност изговора, богатство речника и природна мелодија реченице директно обликују начин на који дете мисли, изражава емоције, гради поглед на свет и стиче базични осећај припадности.

Истовремено, стандард налаже да сваки превод и језичка адаптација сачувају дух, топлину и вредносни систем изворног дела, чиме се у заједничком медијском простору граде мостови разумевања и уважавања међу различитим културама.

Нивои утицаја на личност детета: Језички идентитет

Полазећи од чињенице да се мисаони процеси и језик развијају у нераскидивом јединству, нивои утицаја језичког идентитета на личност детета остварују се симултано на све три равни: чулној, емоционалној и когнитивној.

1. Чулни ниво (говорни пријем и дикција): Дете спонтано упија природну мелодију говора, правилне акценте и јасну артикулацију. Употреба топле људске интонације и чисте дикције штити дете од слушног замора и омогућава лако, природно усвајање гласовног склопа матерњег језика.

2. Емоционални ниво (доживљај блискости и сигурности): Речи матерњег језика и аутентични говорни обрасци буде осећај тоpline, сигурности и поверења. Кроз непатворени израз и приче ослоњене на баштину, дете изграђује самопоуздање и развија капацитет за емпатију и здраво повезивање са другима.

3. Когнитивни ниво (изградња смисла и појмовног мишљења): Богатство речника, јасна реченична структура и стваралачка игра језиком (кованице, игре речима и фонетски нонсенс као развојни подстицај) директно граде способност апстрактног мишљења и прецизног расуђивања. Овај ниво штити дечји когнитивни простор од сиромашења језика, агресивних жаргона и механичких туђица, омогућавајући формирање аутентичног мисаоног суверенитета.

Медијски садржај који доследно поштује језички интегритет и културну разноликост остварује највише критеријуме уметничке и продукцијске изврсности, пружајући ауторима снажан ослонац да лепотом матерње речи оснаже дечју машту и изграде безбедан простор за њихово језичко и духовно сазревање.

Контрола квалитета: Језички идентитет

Као поуздан оријентир у процесу креирања и продукције, садржај се усклађује кроз четири кључне језичке тачке:

- **Службена употреба ћириличног писма:** Доследна примена матичне ћирилице на свим текстуалним и визуелним елементима (наслови, кајрони, графички симболи, одјавне шпице).
- **Филтрирање туђица и банализација:** Замена непотребних англицизама и уличних фраза богатим и прецизним изразима матерњег језика.
- **Дикцијска и акценатска припрема:** Обавезна стручна провера правилне артикулације и књижевног акцента пре снимања гласова и синхронизације, чиме се спречава усвајање неправилних говорних модела.
- **Мултикултурална и преводилачка верификација:** Обезбеђивање да преводи и језичке адаптације пренесу дух, вредности и аутентичност оригинала, уз пуно поштовање културне разноликости заједнице.

Мапа развојне усклађености за област језичког идентитета медијског садржаја за децу дефинише норме лексичког, говорног и културолошког напредовања деце, пружајући прецизне занатске параметре за калибрацију ритма реченице, вокабулара, дикције и употребе матичног писма према узрасним категоријама.

Мапа развојне усклађености: Језички идентитет

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
P1	Рано детињство 0–3 године	Чулни Мелодиозност и чист људски глас Емоционални Умирујући тон и једноставност Когнитивни Именовање основних појмова	Усвајање гласовног ритма и мелодије матерњег језика Фабуне засноване на ритму, успаванкама и бројалицама. Потпуни отклон од вештачког, дигитално генерисаног говора. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 1–3 речи; дуге паузе између појмова.
P2	Предшколски узраст 3–6 година	Чулни Јасна дикција и правилан акценат Емоционални Топлина и одсуство ироније Когнитивни Повезивање речи и конкретне радње	Неговање језичког фонда и први сусрет са писмом Именовање осећања и појава кроз радњу; увођење ћириличких слова кроз игру и илустрацију. Отклон од сарказма и пренаглашеног говора. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 3–8 речи; једноставна линеарна реченична структура.
C1	Млађи школски узраст 6–9 година	Чулни Равнотежа гласа и звучне кулисе Емоционални Култура уважавања и пријатељства Когнитивни Богађење речника и описних форми	Лексичко богађење кроз етику заједништва Увођење сложенијих форми народног стваралаштва, прича и пословица. Замена жаргона књижевним изразима. Отклон од исмевања и етикетирања. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 8–12 речи; развијенији дијалози.

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
C2	Школски узраст 9–12 година	Чулни Јасноћа говорног израза у сложенијој звучној слици Емоционални Асертиван дијалог без вређања Когнитивни Разумевање метафора и логике	Језички интегритет и слојевитост значења Подстицање логичког закључивања кроз богате метафоре и прецизне конструкције. Отклон од баналних фраза и површних комуникационих трендова. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 12– 18 речи; сложене синтаксичке целине.
C3	Рано младалаштво 12–15 година	Чулни Аутентичан говор без вештачких модулација Емоционални Искреност и поштовање дигнитета Когнитивни Препознавање скривених порука	Афирмација дијалога и аргументованог изражавања става Отклон од патетике, сензационализма и прикривених манипулација. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 15– 25 речи; реторички обликована мисао.
C4	Младалаштво 15+ година	Чулни Висока говорна култура и динамика Емоционални Емпатичан и одговоран тон Когнитивни Потпуна језичка сувереност	Језичка сувереност и друштвена одговорност Овладавање високим стилом, аргументованом дебатом и јавним говором. Бескомпромисна заштита простора од говора мржње и дискриминације. <i>Занатске смернице:</i> пуна стилска и синтаксичка слобода уз строгу језичку правилност.

3. СТАНДАРД НАРАЦИЈЕ И КОМУНИКАЦИЈЕ

Развој емпатије и поверења

Стандард наратије и комуникације у медијском садржају за децу налаже примену принципа развојно прилагођене драматургије и приповедања и етичких модела који кроз јасну фабулу, конструктивно решавање сукоба и асертивни дијалог оснажују емпатију, емоционалну стабилност и карактер детета.

Квалитетан наратив тежи јасној фабули и драмском расплету који чува веру у добро, снажећи лични интегритет, емпатију и наду. Креативни процес прави свестан отклон од цинизма, подсмеха, понижења, неразрешених сукоба и насиља као драмских пречица, претварајући причу у сигуран полигон за здраво емоционално и социјално сазревање.

Нивои утицаја на личност детета: Нарација и комуникација

Полазећи од чињенице да сваки драмски ток оставља дубок траг на формирање карактера, нивои утицаја наратије и комуникације на личност детета остварују се симултано на све три сфере: чулној, емоционалној и когнитивној.

1. Чулни ниво (темпо приповедања и перцепција): Ритам одвијања радње и драматизација прилагођени су природном прагу пажње. Смена напетости и смирења омогућава детету да спонтано прати фабулу без преплављивања драстичним обртима и шокovima који нарушавају унутрашњи мир.

2. Емоционални ниво (доживљај сигурности и разрешење): Прича не оставља дете у стању неразрешеног страха или стрепње. Сваки сукоб или емоционални изазов води ка логичном, топлом и праведном расплету који афирмише емпатију, очување достојанства и базично поверење у људе.

3. Когнитивни ниво (изградња карактера и етички избори): Поступци јунака јасно илуструју узрочно-последичне везе и етичку одговорност. Наратив подстиче самостално закључивање, развија отпорност на манипулације и велича домишљатост, труд и искреност насупрот сили и превари.

Медијски садржај који доследно примењује овај стандард остварује врхунску занатску зрелост, омогућавајући ауторима да кроз снагу племените приче изграде безбедан простор за развој самосталне, емпатичне и моралне личности.

Контрола квалитета: Нарација и комуникација

Као поуздан оријентир у процесу креирања и продукције, садржај се усклађује кроз четири кључне драматуршке тачке:

— **Детекција агресивних образаца:** Потпуна елиминација физичког и вербалног насиља као извора хумора или легитимног средства за постизање циљева.

— **Провера асертивности дијалога:** Замена казни, уцена, посрамљивања и ругања моделима комуникације заснованим на сарадњи, препознавању врлина и постављању граница.

– **Етичка валидација расплета:** Обезбеђивање да драмски конфликт увек донесе конструктиван исход где одговорност и поштење побеђују себичност и манипулацију.

– **Веродостојност приказа стварности:** Избегавање банализације, лажног савршенства и преране еротизације, уз афирмацију истине која оснажује и пружа решење.

Мапа развојне усклађености за област нарације и комуникације у аудио-визуелном и медијском садржају за децу утврђује драматуршке обрасце и моделе емпатијског дијалога, омогућавајући ауторима да структуру фабуле, профилисање јунака и етичке расплете прецизно прилагоде степену социјалног и емоционалног развоја деце и младих.

Мапа развојне усклађености: Нарација и комуникација

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
P1	Рано детињство 0–3 године	Чулни Умирујући темпо и предвидиво одвијање Емоционални Безусловна заштићеност Когнитивни Једноставне и чисте фабуле	Базична чулна сигурност и предвидивост радње Фабуле засноване на ритму и понављању. Тренутно физичко разрешење сваке благе напетости у истој сцени кроз предвидиву радост, без негативних обрта и апстрактних претњи. <i>Занатске смернице:</i> линеарна радња у садашњем тренутку; једноставна ситуациона игра без негативних ликова и сукоба.
P2	Предшколски узраст 3–6 година	Чулни Јасан просторни и временски континуитет Емоционални Линеарна емпатија и топао расплет Когнитивни Препознавање и именовање осећања	Разумевање осећања кроз игру и машту Објашњавање унутрашњих стања ликова кроз конкретне поступке. Паузе у радњи које омогућавају детету да самостално предвиди ток догађаја. Отклон од ироније, сарказма и хумора заснованог на туђој немоћи. <i>Занатске смернице:</i> јасна веза поступка и последице; маштовити заплети са сигурним повратком у хармонију.
C1	Млађи школски узраст 6–9 година	Чулни Уравнотежена динамика збивања Емоционални Култура међусобног уважавања Когнитивни Јасан етички исход избора	Изградња емпатије и поверења у односе Приказивање ликова који кроз размишљање и разговор исправљају сопствене грешке. Афирмација пријатељства и заједништва насупротив исмевању изгледа, немоћи или старости. Отклон од црног хумора. <i>Занатске смернице:</i> заплети засновани на вршњачкој сарадњи; разрешење сукоба кроз разговор и емпатију.
C2	Школски узраст 9–12 година	Чулни Слојевита и фокусирана драматургија Емоционални Домишљатост насупротив сили	Развој логике и снаге карактера Решавање изазова кроз вештину, знање, договор и препознавање мотива. Ликови граде карактер одупирући се притиску групе. Отклон од глорификације освете, цинизма и лажне „сналажљивости” кроз превару.

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
		Когнитивни Логичко закључивање и одговорност	<i>Занатске смернице:</i> заплети са моралном дилемом; превазилажење препрека сопственим трудом и домишљатошћу.
C3	Рано младалаштво 12–15 година	Чулни Аутентична атмосфера без илузија Емоционални Рањива одлучност и искреност Когнитивни Деконструкција лажних идеала	Потрага за идентитетом и истином Увођење „рањиве одлучности” – јунаци признају страх, али бирају истину и достојанство. Трагање за конструктивним „трећим путем” у комплексним сукобима. Строги отклон од банализације, еротизације и једностраног погледа на свет. <i>Занатске смернице:</i> вишеслојни карактери; суочавање са друштвеним притисцима уз очување личног интегритета.
C4	Младалаштво 15+ година	Чулни Драмска тежина са пуним поштовањем гледаоца Емоционални Емпатични активизам и солидарност Когнитивни Етичка сувереност и одговорност	Самостално деловање и друштвена одговорност Теме менталног здравља, достојанства и личне одговорности. Приказ стварних последица избора наспрот романтизацији порока и деструкције. Отклон од дискриминације и вређања под изговором „слободе говора”. <i>Занатске смернице:</i> драмске структуре које подстичу критичку свест и преузимање одговорности у широј заједници.

4. СТАНДАРД АУДИО-ДИЗАЈНА

Очување природне акустике и сензорног мира

Стандард аудио-дизајна медијског садржаја за децу налаже очување психоакустичког склада, природне динамике звука и органских звучних пејзажа, штитећи слушни апарат и нервни систем детета од сензорног преоптерећења и акустичке агресије.

Свака звучна атмосфера, од изговорене речи до најтишег позадинског шума, директно обликује дечји унутрашњи свет и утиче на стање његовог нервног система.

У оквиру аудио-визуелног садржаја (АВ садржаја) за децу, стандард даје апсолутну предност природним бојама људског гласа, органским звучним пејзажима и уравнотеженим фреквенцијама, укључујући и примену природног акустичког штима на 432 Hz као препорученог естетског и психоакустичког параметра који подржава стање релаксације и природног склада. Креативни процес прави свестан отклон од звучног презасићења, синтетичких тонова, прегласних ефеката и фреквенцијске агресије, штитећи дечји слушни и ментални простор.

За детаљна техничка упутства о калибрацији система погледајте [Техничко упутство за подешавање природног акустичког штима на 432 Hz](#).

Нивои утицаја на личност детета: Аудио-дизајн

Полазећи од чињенице да звук делује као директан физички и психолошки стимуланс, нивои утицаја аудио-дизајна на личност детета остварују се симултано на све три равни: чулној, емоционалној и когнитивној.

- 1. Чулни ниво (аудитивни мир и заштита чула):** Контролисана динамика и избалансиран фреквенцијски спектар штите незрели слушни апарат од преоптерећења. Употреба природних акустичких решења, благих звучних прелаза и стандардизоване гласноће спречава изазивање физиолошког стреса и чулних шокова.
- 2. Емоционални ниво (доживљај склада и сигурности):** Топла и природна боја људског гласа буди осећај поверења и заштићености. Аутентични звучни пејзажи одржавају стабилно стање опуштености, омогућавајући детету да кроз звук спонтано проживљава атмосферу приче без узнемирујућих синтетичких дисторзија.
- 3. Когнитивни ниво (фокус и јасноћа перцепције):** Јасна слојевитост звучне слике елиминише психоакустичко маскирање (*енгл. psychoacoustic masking*) и обезбеђује да глас и нарација увек остану у примарном плану у односу на музику и звучне ефекте. Овакав акустички ред штити когнитивне капацитете детета, омогућавајући несметано разумевање поруке и дубоку концентрацију.

Медијски садржај који доследно поштује принципе акустичког интегритета остварује највише критеријуме продукцијске изврсности, омогућавајући ауторима да кроз хармонију звука створе безбедно слушно поље које подржава радозналост и здрав развој дечје пажње.

Контрола квалитета: Аудио-дизајн

Као поуздан оријентир у процесу креирања и продукције, садржај се усклађује кроз четири кључне акустичке тачке:

- **Издавање говорног канала:** Обезбеђивање потпуне разговетности дијалога и нарације у односу на музичку подлогу и звучне ефекте (минимално 6 dB предности за глас), уз очување природне динамике и топлог тимбра.
- **Контрола динамичког опсега и гласноће:** Стандардизација нивоа звука према EBU R128 протоколу кроз параметар интегрисане гласноће (*енгл. integrated loudness*) на –23 LUFS уз умерену компресију, чиме се спречавају нагли скокови који могу изазвати микро-шокове.
- **Органски одабир звучних ефеката (SFX, *енгл. sound effects*):** Примарно коришћење реалних, природно снимљених звукова уз елиминацију агресивних високофреквентних и синтетичких надражаја који вештачки изазивају напетост.
- **Флуидност прелаза и звучни континуитет:** Примена благих звучних прелаза (*енгл. fade-in / fade-out*) и континуираног амбијенталног шума простора (*енгл. room tone*), чиме се уклањају неприродни резови и ствара органски звучни ток.

Мапа развојне усклађености за област аудио-дизајна медијског садржаја за децу поставља психоакустичке параметре и норме акустичке екологије, пружајући техничке смернице за контролу динамике, фреквенцијског опсега и односа гласа и музике у циљу заштите слушног апарата и нервног система детета.

Мапа развојне усклађености: Аудио-дизајн

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
P1	Рано детињство 0–3 године	Чулни Благи акустички прелази и спор темпо Емоционални Умирујући амбијент и предвидивост Когнитивни Јасно раздвајање основних звукова	Базична акустичка сигурност и мекоћа звука Коришћење меких звучних удара, природних звукова и ниских фреквенција које асоцирају на откуцаје срца и смирено дисање. Потпуни отклон од оштрих синтетичких тонова који изазивају физиолошки стрес. <i>Занатске смернице:</i> фреквенцијски опсег 250–1000 Hz (избегавати зоне изнад 4 kHz); темпо музике 60–80 BPM; гласноћа стандардизована на –23 LUFS уз контролу вршних нивоа на –6 dBTP.
P2	Предшколски узраст 3–6 година	Чулни Флуидни прелази и мека динамика Емоционални Топао људски глас без ироније Когнитивни Јасна веза звука и визуелне радње	Стабилизација звучне пажње и јасна слика Звучни ефекти морају бити лако препознатљиви и недвосмислено повезани са радњом. Паузе у говору и музици омогућавају детету да самостално доврши мелодијску мисао. <i>Занатске смернице:</i> увођење пуног спектра уз благе звучне прелазе (<i>енгл. fade</i>) од минимално 100 ms на сваком монтажном резу; темпо музике до 120 BPM; гласноћа –23 LUFS; звучни ефекти

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
			лимитирани на максимално –6 dB у односу на глас.
C1	Млађи школски узраст 6–9 година	Чулни Равнотежа слојева без шума Емоционални Музика као емоционални путоказ Когнитивни Праћење сложеније звучне приче	Звучна перцепција и хармонија заједништва Увођење сложенијих инструменталних аранжмана који прате развој осећања код ликова. Потпуни отклон од баналних звучних ефеката који исмевају патњу, немоћ или физичке недостатке. <i>Занатске смернице:</i> прогресивно увођење пуног спектра; конзистентна гласноћа дијалога на –23 LUFS; благи аудио-прелази ради елиминације дигиталних кликова.
C2	Школски узраст 9–12 година	Чулни Прецизна аудио- визуелна синхронизација Емоционални Атмосфера која подржава размишљање Когнитивни Фокус на решавање изазова	Звучна логика и карактерни интегритет Звучни дизајн који подржава менталну концентрацију и логичко закључивање. Избегавање аудио-манипулација којима се кроз агресивне ритмове вештачки ствара лажна напетост. <i>Занатске смернице:</i> аудио-визуелна синхронизација у оквиру ± 22 ms; музичка подлога и пратећи звуци не смеју маскирати фреквенције људског говора (200 Hz – 5 kHz).
C3	Рано младалаштво 12–15 година	Чулни Hi-Fi верност и природна акустика Емоционални Искрен вокални израз без дисторзије Когнитивни Препознавање суптилних нијанси	Аутентичност и слушалачка зрелост Очување природне боје гласа младих извођача који преносе стварна осећања. Отклон од прекомерних дигиталних филтера који дехуманизују глас и вокалне еротизације (енгл. whisper technique) ради вештачког грађења интима. <i>Занатске смернице:</i> примена Hi-Fi стандарда без дигиталне дисторзије (макс. True Peak –1 dBTP); гласноћа –23 LUFS; очување пуног динамичког опсега људског гласа.
C4	Младалаштво 15+ година	Чулни Заштита слуха при дугом слушању Емоционални Зрела звучна текстура и поштовање Когнитивни Етичка звучна сувереност	Етичка звучна сувереност и квалитет продукције Пружање аудио-искуства високе верности које подстиче критичко промишљање и поштује ментални мир младе особе. Потпуни отклон од акустичке агресије и садржаја који кроз ритмове промовишу деструкцију. <i>Занатске смернице:</i> Hi-Fi продукција уз очување природног динамичког опсега (LRA изнад 8 LU); контрола вршних нивоа (True Peak макс. –1 dBTP) на конзистентних –23 LUFS.

5. СТАНДАРД ВИЗУЕЛНОГ ОБЛИКОВАЊА

Неговање визуелног ритма и естетике

Стандард визуелног обликовања у аудио-визуелном садржају за децу налаже усклађивање темпа монтажних резова, осветљења, колорита и композиције кадра са биолошким тактом дечје перцепције, омогућавајући несметано праћење радње и очување визуелног мира.

Кадар у аудио-визуелној продукцији (АВ продукцији) за децу обликује се као пажљиво осмишљена, уређена целина коју одликују топлина, природна светлост, јасна композиција и просторна логика, пружајући простор за дубоко разумевање приче и аутентичан невербални контакт са јунацима. Креативни процес прави свестан отклон од визуелне агресије, стробоскопских блескова, пребрзих резова, засићених флуоресцентних боја и наметљивих анимација које презасићују чула и вештачки задржавају пажњу.

Нивои утицаја на личност детета: Визуелно обликовање и монтажа

Полазећи од чињенице да сваки визуелни надражај директно комуницира са дечјим нервним системом, нивои утицаја визуелног обликовања и монтаже на личност детета остварују се симултано на све три сфере: чулној, емоционалној и когнитивној.

1. Чулни ниво (визуелни мир и неуростабилност): Природне палете боја, дифузно светло и смирен монтажни ритам чувају фоторецепторе и мождани праг пажње од преоптерећења. Овакав приступ елиминише визуелни шок и стање пасивне хипнозе, пружајући оку стабилно и безбедно окружење.

2. Емоционални ниво (доживљај топлине и сигурности): Мека геометрија кадра, симетрија и јасна визуелна упоришта уливају осећај базичне сигурности и поверења. Аутентична експресија лица и микро-мимика ликова, ослобођени вештачких дигиталних филтера, омогућавају детету да непогрешиво препозна емоције и развије емпатију.

3. Когнитивни ниво (просторна логика и обрада поруке): Поштовање осе акције, очување временске кохерентности монтаже (*енгл. temporal continuity*) и увођење кадрова дисања (*енгл. visual breathing room*) омогућавају когнитивном апарату да са лакоћом дешифрује простор и повеже узроке и последице. Сведена графика и јасна типографија држе пажњу на суштини приче, спречавајући замор ума.

Медијски садржај који доследно примењује овај стандард демонстрира врхунску занатску зрелост, омогућавајући ауторима да кроз естетску сведеност и складан ритам изграде визуелни простор који подстиче истинско разумевање и чува дечји унутрашњи мир.

Контрола квалитета: Визуелно обликовање и монтажа

Као поуздан оријентир у процесу креирања и продукције, садржај се усклађује кроз четири кључне визуелне тачке:

— **Хроматска етика и баланс осветљења:** Примена природног спектра боја, драмски мотивисаног и дифузног светла и прецизне колорне хармонизације

(енгл. *color grading*), уз потпуну елиминацију неонског засићења и стробоскопских ефеката који преоптерећују чула.

– **Усклађивање когнитивног темпа (ритам монтаже):** Обезбеђивање довољне дужине трајања кадра према узрасту и увођење умирујућих визуелних пауза након комплексних сцена, без наглих скокова унутар кадра (енгл. *jump cut*).

– **Очување просторног континуитета:** Стриктна примена правила осе акције (180 степени) и јасног визуелног сидра у кадру, чиме се детету омогућава природна просторна оријентација.

– **Аутентичност ликова и типографска сведеност:** Очување природног израза људског лица без улепшавајућих филтера, органска физика покрета у анимацији и употреба читљиве, сведене ћириличке графике.

Мапа развојне усклађености за област визуелног обликовања и монтаже медијског садржаја за децу дефинише неуролошке и перцептивне границе визуелног опажања, усмеравајући избор планова, темпо резова, осветљење и колорит ка очувању визуелног мира и просторне оријентације детета.

Мапа развојне усклађености: Визуелно обликовање и монтажа

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
P1	Рано детињство 0–3 године	Чулни Статична камера и спор ритам Емоционални Природне палете и меки облици Когнитивни Једноставна просторна целина	Базична визуелна сигурност и мекоћа приказа Дуготрајни кадрови са минималним покретима камере и природним бојама. Постепене и логичне промене плана које штите дете од наглих светлосних блескова, брзих резова и агресивних анимација. <i>Занатске смернице:</i> просечна дужина кадра (ASL) већа од 8 секунди; осветљење ниског контраста (енгл. <i>High-key</i>) уз избегавање осцилација IRE нивоа изнад 70%; искључиво статична камера или спори покрети праћења (енгл. <i>track</i>), без ефекта дрхтаве камере (енгл. <i>shaky cam</i>).
P2	Предшколски узраст 3–6 година	Чулни Јасно одвајање лика од позадине Емоционални Топла и предвидива атмосфера Когнитивни Дубока оштрина и контекст простора	Јасноћа приказа и визуелна емпатија Фокус на јасном композиционом издвајању актера како би се олакшало праћење радње. Боја и светло прате емоционални ток приче на начин који је предвидив и умирујући, без визуелне ироније и карикатуризације емоција. <i>Занатске смернице:</i> композиција по правилу трећине са јасним фокусом на очи лика; дубока оштрина (енгл. <i>Deep focus</i>) за увид у просторни контекст; транзиције искључиво чистим резом или претапањем (енгл. <i>dissolve</i>) од минимално 20 фрејмова, без агресивних дигиталних прелаза (енгл. <i>wipes</i>).

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
C1	Млађи школски узраст 6–9 година	Чулни Природна сатурација без неона Емоционални Визуелно заједништво и поштовање Когнитивни Монтажа по покрету и логички след	Визуелне вредности и просторни склад Приказивање ликова кроз природне планове у заједничком простору, чиме се визуелно подупире идеја сарадње и пријатељства. Отклон од визуелних наратива који кроз неонски колорит славе површност и агресију. <i>Занатске смернице:</i> неутралан угао снимања у нивоу очију; стандардна природна сатурација (<i>Rec. 709</i>); увођење монтаже по покрету (<i>енгл. Match on action</i>) ради очувања логичког тока радње.
C2	Школски узраст 9–12 година	Чулни Вишеслојност предњег плана и позадине Емоционални Визуелна домишљатост насупротив сировој сили Когнитивни Откривање узрочно-последичних веза	Логичка визуелизација и интегритет кадра Кадрирање које наглашава вештину, размишљање и договор јунака у решавању проблема. Избегавање хаотичне монтаже и визуелног цинизма који исмева љубазност и поштење. <i>Занатске смернице:</i> вишеслојне композиције за вежбање дубине пажње; пажљива примена психологије боја кроз колор-грејдинг (<i>енгл. color grading</i>); нула фрејмова одступања у аудио-визуелној синхронизацији.
C3	Рано младалаштво 12–15 година	Чулни Мотивисано природно светло Емоционални Суштина и истина без филтера Когнитивни Деконструкција лажних естетских идеала	Визуелна искреност и аутентичност Искрени прикази младих у потрази за идентитетом уз верност физиономије. Строги отклон од дигиталног улепшавања лица и тела, вештачких филтера и пренаглашене сексуализације који банализују стварност. <i>Занатске смернице:</i> употреба природног, мотивисаног светла; снимање објективима који одговарају људској перцепцији (35–50 mm); очување реалне текстуре коже без софтверског заглађивања.
C4	Младалаштво 15+ година	Чулни Широк динамички распон слике Емоционални Афирмација људског достојанства Когнитивни Визуелна сувереност и критичка свест	Етичка визуелна сувереност и кинематографија са сврхом Квалитетна визуелна продукција која непатворено приказује озбиљне друштвене теме и ментално здравље. Потпуни отклон од романтизације деструкције и визуелног вређања. <i>Занатске смернице:</i> динамична камера са јасном драмском сврхом; широк динамички опсег (<i>HDR</i>) за максималну верност приказа; оптимизација за мобилне формате уз очување композиционог интегритета (без насилног вертикалног одсецања кадра).

6. СТАНДАРД ЕТИКЕ НОВИХ МЕДИЈА

Интерактивност и очување пажње

Стандард етике нових медија у продукцији за децу налаже успостављање безбедносних и педагошких оквира штитећи дечју пажњу и приватност од замки манипулативног дизајна (енгл. *dark patterns*), неконтролисаног алгоритамског тока садржаја (енгл. *algorithmic feed*), агресивне гејмификације пажње (енгл. *gamification of attention*) и комерцијалне експлоатације, уз активно подстицање стваралачке игре и моторне активности ван дигиталних екрана.

Дигитално окружење, савремени интернет портали, платформе друштвених медија, друштвене мреже и комуникациони канали, виртуелни простори обузимања пажње (енгл. *immersive virtual environments*), нелинеарни интерактивни светови (енгл. *nonlinear interactive worlds*) и аудио-визуелне услуге обликују се као сигуран простор који поштује когнитивне границе детета, чува природну везу са стварним светом и афирмише право на неометано детињство.

Креативни процес прави свестан отклон од наметљивих тајмера, присилних обавештења, комерцијалних куповина унутар апликација (енгл. *in-app purchases*), експлоатације виртуелног статуса и свих механизма који подстичу компулзивно понашање, такмичарску фрустрацију или агресију.

Нивои утицаја на личност детета: Етика нових медија

Полазећи од чињенице да интеракција у новим медијима директно ангажује дететов нервни систем и процесе одлучивања, нивои њеног утицаја на личност детета остварују се симултано на све три психофизичке равни: чулној, емоционалној и когнитивној.

1. Чулни ниво (заштита пажње и спречавање престимулације): Интерфејс се пројектује кроз принципе интерфејсне етике (енгл. *ethical UI/UX*), сведена визуелна решења, одсуство агресивних светлосних и звучних нотификација и искључење аутоматског покретања садржаја (енгл. *auto-play*). Овакав приступ штити дете од чулног презасићења и омогућава му да самостално диктира темпо коришћења медија.

2. Емоционални ниво (доживљај контроле и унутрашњег мира): Садржај елиминише вештачки изазван осећај хитности, стрепње од пропуштања (енгл. FOMO – *Fear of Missing Out*) или фрустрације услед непремостивих препрека. Интеракција пружа подржавајуће повратне информације које граде самопоуздање и унутрашњи мир, уместо допаминске зависности кроз непрестане награде.

3. Когнитивни ниво (активно истраживање и дигитални интегритет): Дигитални простор подстиче логичко расуђивање, смислену креативност и критичко мишљење. Јасна структура корисничког искуства омогућава детету да разуме сврху задатка, штитећи његов морални и сазнајни интегритет од прикривеног маркетинга и манипулативних алгоритама.

Медијски садржај који доследно примењује овај стандард остварује врхунску дигиталну и етичку изврност, омогућавајући ауторима да кроз иновативне технологије створе

безбедно, подстицајно окружење које јача дечје стваралаштво и отвара простор за игру у стварном свету.

Контрола квалитета: Етика нових медија

Као поуздан оријентир у процесу креирања и продукције, садржај се усклађује кроз четири кључне тачке:

- **Елиминација механизма зависности:** Потпуно искључење аутоматског низања епизода (енгл. *auto-play*), временских одбројавања која стварају притисак и алгоритамских замки за присилно задржавање уз екран.
- **Заштита приватности и спречавање комерцијализације:** Одсуство уграђених куповина унутар садржаја и трговине виртуелним додацима (енгл. *in-app cosmetics/skins*), прикривених реклама (енгл. *product placement*), прикупљања личних података и заштита дигиталног отиска (енгл. *digital footprint*) и виртуелног интегритета деце у условима савремене платформизације (енгл. *platformization*) медија.
- **Обезбеђивање корисничке контроле и предвидивости:** Јасна и плитка навигација која омогућава детету да у сваком тренутку без стреса паузира, сачува напредак или угаси садржај.
- **Стваралачко повезивање са стварним светом:** Креативни дизајн који мотивише дете на кретање, физичку игру, цртање или истраживање у реалном окружењу након коришћења екрана.

Мапа развојне усклађености за област етике нових медија и дигиталних игара за децу успоставља заштитне оквири дигиталне безбедности и корисничког искуства, пружајући смернице за развој едукативних механика и садржаја без алгоритамских замки и престимулације пажње.

Мапа развојне усклађености: Етика нових медија

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци
C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
P1	Рано детињство 0–3 године	Чулни Изостанак интерактивних екрана Емоционални Физички контакт са родитељем Когнитивни Откривање физичког света	Примарни физички доживљај и одсуство екрана За овај узраст препоручује се искључиво физичка, тактилна и звучна интеракција из стварног света (звучне књиге са рељефом, разговор уживо). Садржај на екрану није препоручљив ради заштите раног неуросензорног развоја. Занатске смернице: без дигиталних апликација за самосталну употребу; фокус на звучним и тактилним форматима који се конзумирају уз родитеља.
P2	Предшколски узраст 3–6 година	Чулни Сведен интерфејс и мек одзив Емоционални	Интуитивно истраживање и подстицај на игру ван екрана Једноставне дигиталне сликовнице и едукативне игре са јасним почетком и крајем. Интеракција која не захтева брзину покрета већ подстиче

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
		Осећај постигнућа без притиска Когнитивни Једноставна узрочно- последична веза	машту и позива на физичку активност (нпр. цртање, плес). <i>Занатске смернице:</i> један додир – једна јасна реакција; максимално трајање сесије до 10–15 минута уз јасну најаву завршетка; без реклама и тајмера.
C1	Млађи школски узраст 6–9 година	Чулни Стабилан приказ без флеш анимација Емоционални Сарадња уместо такмичења Когнитивни Развој базичне дигиталне логике	Креативно стваралаштво и сарадња кроз игру Интерактивни формати који подстичу децу креативност (слагалице, грађење, решавање заједничких задатака). Потпуни отклон од игрица заснованих на компулзивном сакупљању поена и виртуелног кажњавања. <i>Занатске смернице:</i> игре са сарадничким исходом; јасно видљиво дугме за паузу; навигација прилагођена почетницима у читању.
C2	Школски узраст 9–12 година	Чулни Уравнотежена динамика надражаја Емоционални Отпорност на притисак виртуелне победе Когнитивни Стратешко мишљење и детекција замки	Логичко решавање проблема и дигитална писменост Игре са сложенијом причом и едукативне апликације које развијају логику, планирање и етичко одлучивање. Овладавање кључним принципима самозаштите на интернету (заштита личних података, препознавање превара и безбедна комуникација) и детекција манипулативних виртуелних понуда. <i>Занатске смернице:</i> јасно дефинисани нивои са природним паузама; без механизма „куповине за напредак”; заштита од неконтролисаних комуникација са непознатим лицима.
C3	Рано младаштво 12–15 година	Чулни Контрола визуелно-звучног презасићења Емоционални Отпор алгоритамском поређењу и FOMO ефекту Когнитивни Критичко вредновање дигиталног садржаја	Дигитална сувереност и критичко мишљење Интерактивни садржаји и платформе који афирмишу аутентичне вештине, критичко вредновање информација и тимски рад. Отклон од токсичних друштвених механика заснованих на бројању „лајкова” и површном поређењу. <i>Занатске смернице:</i> транспарентни алгоритми; алати за самосталну контролу времена проведеног уз екран; подстицај на стварање дигиталног садржаја уместо пасивне конзумације.
C4	Младаштво 15+ година	Чулни Оптимизовано дигитално окружење Емоционални Етичка одговорност у онлајн комуникацији Когнитивни Пуна дигитална и информациона свест	Друштвени активизам и етичко креирање у новим медијима Коришћење интерактивних технологија и друштвених мрежа за друштвено корисне пројекте, дебату и афирмацију људских права. Бескомпромисна заштита од сајбер-насиља, дезинформација и дигиталне експлоатације. <i>Занатске смернице:</i> потпуна заштита личних података и дигиталног отиска; безбедносни протоколи за спречавање говора мржње; интеграција етичких стандарда у корисничке заједнице.

7. СТАНДАРД ИНКЛУЗИЈЕ И РАЗНОЛИКОСТИ

Равноправна партиципација и кокреација: „Ништа о нама без нас”

Стандард инклузије и разноликости у медијском садржају за децу налаже обезбеђивање аутентичне заступљености, достојанственог приказа и равноправне партиципације све деце према начелу кокреације „Ништа о нама без нас”, системски деконструишући друштвене стереотипе, стигматизацију, сажаљење и патернализам.

Инклузија се поставља као неодвојиви део ауторског концепта од саме почетне идеје и развоја пројекта. Деца различитих физичких, сензорних, интелектуалних капацитета и животних искустава приказују се као равноправни јунаци медијских прича са својим аутентичним потенцијалима, што омогућава сваком детету да у медијима препозна себе и своје место у заједници. Креативни процес прави свестан отклон од покровитељског тона, патетике, романтизације или површног приказивања инвалидитета као „супермоћи” или извора туђе инспирације.

Нивои утицаја на личност детета: Инклузија и разноликост

Полазећи од чињенице да медијска репрезентација директно формира социјалне обрасце и осећај сопствене вредности, нивои утицаја инклузије и разноликости на личност детета остварују се симултано на све три психофизичке равни: чулној, емоционалној и когнитивној.

1. Чулни ниво (аутентичност приказа и поштовање различитости): Садржај приказује помагала, асистивну технологију и специфичне начине комуникације (попут знаковног језика или тактилних елемената) као природни и интегрални део визуелног и звучног простора, без њиховог сакривања или вештачког истицања.

2. Емоционални ниво (достојанство, емпатија и припадност): Јунаци са сметњама у развоју или специфичностима приказују се са пуним људским достојанством, кроз стварне емоције, пријатељства и односе. Деци из осетљивих група овакав приказ пружа потврду сопствене вредности и осећај припадности, док код вршњака у публици елиминише нелагодност и стигму, градећи дубоку међусобну емпатију и поверење.

3. Когнитивни ниво (нормализација различитости и кокреација): Приче се граде уз активно учешће и консултације са децом различитих животних искустава (принцип кокреације). Дечја публика усваја различитост као природно богатство заједнице, чиме се развија критичка социјална свест, деконструишу стереотипи и искључује патернализам без лажног идеализовања.

Медијски садржај који доследно примењује овај стандард остварује врхунску друштвену и етичку вредност, омогућавајући ствараоцима да креирају медијски свет у којем се свако дете осећа виђено, уважено и подржано.

Контрола квалитета: Инклузија и разноликост

Као поуздан оријентир у процесу креирања и продукције, садржај се усклађује кроз четири кључне инклузивне тачке:

– **Принцип кокреације и консултације:** Укључивање деце, младих и стручњака са искуством инвалидитета и специфичности у сам процес осмишљавања и верификације приче према начелу „*Ништа о нама без нас*”.

– **Отклон од медицинског и терапеутског тона:** Фокус приче се ставља на личност, таленте, жеље и деловање детета, а не на дијагнозу, терапију или посматрање детета као „проблема” који окружење мора да трпи.

– **Елиминација наратива сажаљења и „суперхероја”:** Одбацивање покровитељског језика, патетичног приказивања немоћи, али и нереалне глорификације сметње као мистичне надмоћи, уз признавање реалног труда и стварних постигнућа.

– **Аутентичност улога и изражавања:** Ангажовање глумаца и аутора са инвалидитетом за гласовне и игране улоге, као и пуно поштовање стандарда природног и знаковног језика.

Мапа развојне усклађености за област инклузије и разноликости у медијском садржају за децу одређује етичке и репрезентативне стандарде заступљености деце са сметњама у развоју и различитим животним искуствима, водећи продукцијски тим кроз деконструкцију стереотипа и праксу аутентичне кокреације.

Мапа развојне усклађености: Инклузија и разноликост

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
P1	Рано детињство 0–3 године	Чулни Јасни и топли визуелни прикази Емоционални Осећај свеобухватне сигурности Когнитивни Свет као природно шаролико место	Базично препознавање шароликости света Илустрације и једноставни прикази деце различитог изгледа и карактеристика у умирујућем амбијенту. Природно присуство помагала без посебног наглашавања. <i>Занатске смернице:</i> једноставни, топли карактери; природне боје; одсуство било каквог издвајања или етикетирања.
P2	Предшколски узраст 3–6 година	Чулни Видљивост свих учесника у кадру Емоционални Спонтано прихватање и блискост Когнитивни Различитост као саставни део игре	Нормализација различитости кроз заједничку игру Приказивање деце која користе различита помагала (наочаре, слушне апарате, колица) у свакодневној игри са вршњацима. Потпуни отклон од издвајања детета као „посебног” или немоћног. <i>Занатске смернице:</i> равноправно учешће у игри; природни дијалози; помагала се приказују као уобичајени лични предмети.
C1	Млађи школски узраст 6–9 година	Чулни Фокус на стварној интеракцији Емоционални Емпатија и заједнички успех	Емпатија и пријатељство без баријера Креирање прича у којима вршњачка група заједнички проналази начине да uklони физичке или друштвене препреке. Јунаци са специфичностима активно доприносе заједници.

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
		Когнитивни Превазилажење социјалних препрека	<i>Занатске смернице:</i> заплети о другарству и сарадњи; отклон од пасивне помоћи или сажаљења; поштовање достојанства у свим дијалозима.
C2	Школски узраст 9–12 година	Чулни Верност невербалних сигнала Емоционални Уважавање личних талената и вештина Когнитивни Рушење вршњачких предрасуда	Социјални интегритет и поштовање индивидуалности Ликови са инвалидитетом приказују се кроз своја интересовања, знање и домишљатост. Превазилажење предрасуда кроз суочавање са чињеницама и заједничко деловање. <i>Занатске смернице:</i> вишедимензионални ликови са врлинама и манама; дијалози засновани на асертивности и узајамном поштовању.
C3	Рано младалаштво 12–15 година	Чулни Аутентичан глас и реална слика Емоционални Искреност у трагању за идентитетом Когнитивни Деконструкција друштвене дискриминације	Деконструкција друштвених баријера и стигме Увођење тема које отворено деконструишу предрасуде и лажне митове о различитостима. Аутентични гласови младих који отворено говоре о својим изазовима, страховима и правима. <i>Занатске смернице:</i> документаристички и аутентични играни приступи; искрени дијалози; потпуно одсуство патетике и клишеа.
C4	Младалаштво 15+ година	Чулни Висока верност реалног амбијента Емоционални Емпатични активизам и солидарност Когнитивни Свест о људским правима и једнакости	Друштвено заговарање и пуна инклузивна равноправност Теме неуродивергентности, менталног здравља и системских баријера у друштву. Оснаживање младих за одбрану сопствених права и права других на различитост. <i>Занатске смернице:</i> формати који подстичу јавну дебату; кокреација садржаја са младима из маргинализованих група; заштита људског интегритета.

8. СТАНДАРД УНИВЕРЗАЛНЕ ПРИСТУПАЧНОСТИ

Сензорна и функционална доступност садржаја

Стандард универзалне приступачности у медијском садржају за децу налаже правовремено уклањање свих сензорних, физичких и технолошких баријера кроз интеграцију прилагођеног титловања, аудио-дескрипције, знаковног језика и прилагодљивих корисничких интерфејса у складу са смерницама за приступачност веб-садржаја WCAG (енгл. *Web Content Accessibility Guidelines*).

Приступ уметности, информацијама и игри представља основно право сваког детета, због чега се сензорна приступачност (енгл. *sensory accessibility*) и вишечулни доживљај постављају као почетни услов професионалног стваралаштва.

Планско увођење вишечулних формата приступачности (говорни, визуелни и текстуални описи) у аудио-визуелну и медијску продукцију за децу предвиђа се већ у идејној фази и буџету, чиме се избегавају накнадна импровизирана решења и омогућава да свако дете буде пуноправан учесник заједничког медијског простора.

За основне техничке смернице за продукцију приступачног садржаја погледајте [Водич за продукцију и обележавање приступачног медијског садржаја](#).

Нивои утицаја на личност детета: Дигитална и техничка приступачност

Полазећи од четири међународна стуба универзалног дизајна (опажљивост, оперативност, разумљивост и робусност), нивои утицаја приступачности на личност детета остварују се симултано на све три психофизичке равни: чулној, емоционалној и когнитивној.

1. Чулни ниво (вишеканална доступност и јасноћа): Садржај нуди информације кроз више упоредних чулних канала. Визуелни елементи поседују висок контраст, читљиву типографију и алтернативне текстуалне или рељефне описе, док је аудио-сигнал разговетан, без звучне гужве, уз синхронизоване описе пратећих шума и музике.

2. Емоционални ниво (самосталност и доживљај једнакости): Детету се омогућава да самостално, без туђе помоћи и без осећаја осујећености или стида, конзумира медијски садржај. Овакав амбијент буди радост сазнавања и осећај једнаке вредности и пуне прихваћености.

3. Когнитивни ниво (интуитивна навигација и предвидивост): Кориснички интерфејси, штампана издања и видео-материјали обликовани су логично, са јасним пиктограмима и структуром која не захтева напорно дешифровање. Садржај пружа довољно времена за обраду података и пуну контролу над темпом праћења.

Медијски садржај који доследно примењује овај стандард остварује врхунске критеријуме глобалне дистрибуције и техничке изврсности, обезбеђујући да креативно дело стигне до све деце без изузетка.

Контрола квалитета: Универзална приступачност

Као поуздан оријентир у процесу креирања и продукције, садржај се усклађује кроз четири кључне тачке приступачности:

– **Визуелна приступачност и контраст:** Обезбеђивање минималног односа контраста боја од 4.5:1 за сав текст и графичке симболе (уз употребу подложних трака иза титла), израда тактилних издања са рељефним ознакама и припрема дигиталних докумената читљивих за читаче екрана.

– **Аудитивна приступачност и титловање:** Примена прилагођеног титловања за глуве и наглуве (SDH) са описом важних звукова из позадине и колоризацијом говорника, обезбеђивање превода на стандардизовани знаковни језик и издвајање говорног канала за најмање 6 dB у односу на музику.

– **Аудио-дескрипција за слепе и слабовиде:** Планско снимање додатног звучног канала (AD) који у паузама дијалога концизно и динамично описује визуелну радњу, простор, мимику и покрете ликова.

– **Моторичка и функционална управљивост:** Омогућавање потпуне навигације искључиво путем тастатуре или екстерних прекидача (*енгл. switch access*), са додирним површинама од најмање 48×48 dp (око 9 mm) и одсуством временског притиска или аутоматског пребацивања садржаја.

Мапа развојне усклађености за област универзалне приступачности медијског садржаја за децу стандардизује техничке и вишечулне модалитете праћења садржаја (титловање, аудио-дескрипција, знаковни језик и интерфејс), гарантујући уклањање свих сензорних и физичких баријера у конзумацији медијског дела.

Мапа развојне усклађености: Универзална приступачност

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
P1	Рано детињство 0–3 године	Чулни Јасни примарни облици и контраст Емоционални Умирујућа и сигурна звучна средина Когнитивни Равноправан чулни пријем	Сензорна равноправност и једноставност Коришћење јасно дефинисаних облика и јаког визуелног контраста ради препознатљивости деци са оштећењем вида. Звук потпуно ослобођен сувишне позадинске буке како би се олакшала обрада података деци са остатком слуха. <i>Занатске смернице:</i> јасне тактилне сликовнице са рељефом; чисти звучни записи успаванки и бројалица без маскирања вокала.
P2	Предшколски узраст 3–6 година	Чулни Крупни симболи и звучни путокази Емоционални Самосталност у праћењу приче Когнитивни	Чулна подршка и просторно сналажење Увођење звучних путоказа који помажу слабовидој деци да разумеју кретање у простору. Јасни пиктограми за основне команде и отворени титлови за почетнике у читању. <i>Занатске смернице:</i> брзина читања титлова прилагођена узрасту (до 12 карактера у

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
C1	Млађи школски узраст 6–9 година	Вишечулно повезивање појмова Чулни Висока читљивост фонтова Емоционални Осећај припадности и заједништва Когнитивни Лако усвајање писаног и говорног текста	секунди); крупна дугмад за управљање са јасним контрастним оквиром. Пристапачност форматима за почетно образовање Примена фонтова прилагођених деци са дислексијом и почетницима у читању (безсерифни фонтови, увећана проредна растојања). Интеграција децје аудио- дескрипције која сликовито појашњава радњу. <i>Занатске смернице:</i> титлови са колоризацијом различитих говорника; штампани материјали са рељефним ознакама и мат папиром без одсјаја.
C2	Школски узраст 9–12 година	Чулни Вишечулна синхронизација Емоционални Потпуна контрола над медијем Когнитивни Паралелно праћење звука, слике и текста	Вишечулно праћење и технолошка прилагодљивост Омогућавање праћења садржаја кроз паралелне канале (звук праћен SDH титлом или вибрацијом у играма). Избегавање брзих светлосних ефеката ради заштите фотосензитивне деце. <i>Занатске смернице:</i> потпуна функционалност управљања путем тастатуре; прилагодљивост интерфејса вертикалном и хоризонталном приказу.
C3	Рано младаштво 12–15 година	Чулни Дискретно и прецизно вођење кроз садржај Емоционални Очување приватности и достојанства Когнитивни Самостално коришћење напредних алата	Функционална независност и напредна пристапачност Обезбеђивање подршке за специјализоване читаче екрана у свим дигиталним форматима и документима. Примена знаковног језика и титловања који не заклањају визуелну естетику филма. <i>Занатске смернице:</i> увођење тамног режима рада (<i>енгл. dark mode</i>); прецизно означавање дигиталних докумената за асистивне софтвере.
C4	Младаштво 15+ година	Чулни Пуна сензорна компатибилност Емоционални Једнакоправно учешће у јавном простору Когнитивни Неометани приступ комплексним информацијама	Универзална дигитална доступност и професионални стандард Пуна усклађеност са међународним WCAG протоколима за платформе, веб-сајтове и апликације. Омогућавање гласовне контроле и приступа свим комплексним образовним и медијским базама података. <i>Занатске смернице:</i> испуњеност WCAG 2.2 AA критеријума; оптимизација за различите асистивне хардвере (сензори за поглед, брајеви редови).

9. СТАНДАРД СТРУЧНЕ ВЕРИФИКАЦИЈЕ

Етика и мултидисциплинарна усаглашеност медијског садржаја

Стандард стручне верификације медијског садржаја за децу налаже спровођење обавезујућег мултидисциплинарног протокола независне етичке, педагошке и занатске процене утицаја на права и добробит деце – CRIA (енгл. *Child Rights Impact Assessment*), пружајући завршну институционалну гаранцију безбедности и квалитета дела пре јавне дистрибуције.

Сваки ауторски пројекат, независно од формата или платформе дистрибуције, пролази кроз транспарентне процедуре стручне провере како ниједан елемент не би нарушио дечје психофизичко здравље, достојанство и право на истину. Креативни процес прави свестан отклон од формалистичких потврда, прикривених комерцијалних интереса, деградације стручних критеријума и пласирања непровереног садржаја под изговором уметничке или тржишне слободе.

Нивои утицаја на личност детета: Стручна верификација

Полазећи од чињенице да етичка и стручна верификација штити дечји интегритет у свим фазама конзумације медија, нивои утицаја система усаглашености на личност детета остварују се симултано на све три психофизичке равни: чулној, емоционалној и когнитивној.

1. Чулни ниво (техничка верификација сигурности): Системска провера свих техничких параметара (нивои гласноће, стабилност фреквенција, одсуство фотосензитивних блескова и сигурност корисничког интерфејса). Оваква контрола спречава емитовање садржаја који би могао изазвати акустички, визуелни или неуролошки стрес.

2. Емоционални ниво (заштита психолошке сигурности): Анализа потенцијалних психоемоционалних окидача, провера конструктивности драмског расплета и процена утицаја на базично поверење детета. Верификација гарантује да дело развија емпатију и стабилност, штитећи публику од неразрешеног страха и осећаја беспомоћности.

3. Когнитивни ниво (етичка одговорност и заштита истине): Процена чињеничне тачности, искрености наратива и одсуства прикривених манипулација, алгоритмизације или комерцијалне експлоатације. Верификација јача критички интегритет медијског простора и потврђује да дело поштује дечје право на истиниту слику света.

Медијски садржај који поседује потврду о спроведеној мултидисциплинарној стручној верификацији носи највиши статус друштвене одговорности, омогућавајући ауторима, родитељима и широј заједници пуно поверење у вредности и безбедност пласираног дела.

Контрола квалитета: Стручна верификација

Као поуздан оријентир у процесу креирања и продукције, садржај се усклађује кроз четири кључне верификационе тачке:

- **Прелиминарна етичка процена у фази развоја:** Анализа концепта, сценарија, визуелно-звучног плана и трансмедијске безбедности деце (*енгл. transmedia child safety*) у раној фази ради благовремене идентификације и отклањања ризичних места.
- **Мултидисциплинарна експертиза:** Провера усаглашености са свих осам претходних стандарда коју врши стручни тим (педагози, психолози, комуниколози и технички инжењери).
- **Партиципативна провера у фокус-групама:** Тестирање садржаја у фокус-групама са децом и младима уз равноправно вредновање њихових повратних информација.
- **Издавање етичког сертификата и мониторинг:** Додела ознаке усклађености са кодексом, јавно декларисање узрасне категорије (P1–C4) и континуирано праћење ефеката након објављивања.

Мапа развојне усклађености стручне верификације квалитета медијског садржаја за децу пружа мултидисциплинарни контролни оквир за процену утицаја на права и добробит деце (CRIA), омогућавајући системско вредновање етичке, педагошке и занатске безбедности садржаја пре његовог уласка у јавни простор.

Мапа развојне усклађености: Стручна верификација

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
P1	Рано детињство 0–3 године	Чулни Апсолутни сензорни мир Емоционални Потпуна заштићеност од стреса Когнитивни Неповредивост раног развоја	Апсолутна заштита најранијег детињства Стриктна верификација одсуства свих дигиталних замки, прегласних звукова и светлосних стимуланса. Потпуна институционална заштита најмлађих од комерцијалне изложености. <i>Занатске смернице:</i> ауторизација искључиво садржаја за заједничко конзумирање са родитељем; нулта толеранција за аутономну употребу апликација на екрану.
P2	Предшколски узраст 3–6 година	Чулни Провера мекоће прелаза и звука Емоционални Потврда стабилног и топлог расплета Когнитивни Заштита развоја маште и игре	Верификација предвидивости и психолошког мира Контрола наративних токова ради гарантовања сигурног и недвосмисленог етичког расплета. Спречавање перцептивног збуњивања и неприлагођених драмских обрта. <i>Занатске смернице:</i> провера једноставности синтаксичких целина; валидација јасноће поуке; сертификација материјала који подстичу игру ван екрана.
C1	Млађи школски узраст 6–9 година	Чулни Контрола динамичког баланса Емоционални	Етичка валидација модела понашања Процена приказаних међуљудских односа ради заштите вредности другарства и емпатије. Потпуна елиминација садржаја који

Ознака развојног периода	Развојни период и узраст	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
		Елиминација ругања и понижавања Когнитивни Јасноћа етичких узрока и последица	нормализују вербално насиље и искључивање вршњака. <i>Занатске смернице:</i> анализа текста и дијалога на одсуство етикетирања; верификација читљивости фонтова и приступачности за почетнике у читању.
C2	Школски узраст 9–12 година	Чулни Провера уравнотежености монтаже Емоционални Оснаживање здравог самопоуздања Когнитивни Детекција комерцијалних манипулација	Заштита критичке свести и самосталности мишљења Верификација логичке утемељености и веродостојности приказаних чињеница. Спречавање прикривеног пласирања производа (<i>енгл. product placement</i>) и промоције нелојалности и освете. <i>Занатске смернице:</i> стриктна провера чињеница (<i>енгл. fact-checking</i>) у едукативним садржајима; контрола поштовања ауторских права и интегритета информација.
C3	Рано младаштво 12–15 година	Чулни Провера природности визуелног приказа Емоционални Заштита менталног здравља младих Когнитивни Отклон од дезинформација и стереотипа	Психосоцијална верификација и заштита идентитета Процена утицаја на слику о сопственом телу, самопоштовање и однос према вршњацима. Забрана садржаја који промовишу нереалне естетске стандарде или банализују озбиљне емоционалне кризе. <i>Занатске смернице:</i> стручна психолошка процена сценарија који третирају кризне теме; забрана дигиталног ретуширања тела у циљу манипулације.
C4	Младаштво 15+ година	Чулни Пуна техничка усклађеност формата Емоционални Поштовање грађанског достојанства Когнитивни Потврда друштвене одговорности	Пуна друштвена валидација и интегритет јавне речи Завршна верификација усклађености са међународним конвенцијама о правима детета и младих. Заштита јавног дијалога од говора мржње, дезинформација и политичке експлоатације. <i>Занатске смернице:</i> комплетна CRIA документација; јавно декларисан извештај о процени утицаја на младе; пуна усклађеност са законским оквирима јавног информисања.

МАТРИЦА РАЗВОЈНО УСКЛАЂЕНЕ ПРОДУКЦИЈЕ МЕДИЈСКОГ САДРЖАЈА ЗА ДЕЦУ

Матрица развојно усклађене продукције представља оперативну срж овог водича и прецизан инструмент за занатску калибрацију медијског садржаја према развојном добу детета. Она преводи етичка начела у егзактне продукцијске параметре, омогућавајући ауторима и продукцијским тимовима пуну контролу над квалитетом дела – од почетне идеје до финалне постпродукције.

Структура матрице представља хоризонталну и вертикалну синтезу Мапа развојне усклађености свих девет етичких стандарда кроз шест развојних узраста (P1–C4). Њена примена обезбеђује усклађеност чулних, емоционалних и когнитивних порука са стварним капацитетима детета, гарантујући највиши ниво професионалне извржности, развојне прилагођености и међународне конкурентности медијског производа.

Матрица развојно усклађене продукције: P1 – Рано детињство (0–3 године)

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
1. Стандард развојне усклађености	Чулни Благи акустички прелази и спор темпо Емоционални Безусловна предвидивост Когнитивни Чисте и једноставне импресије	Базична чулна сигурност и откривање света Успостављање темељног спокоја кроз предвидивост, понављање и одсуство драмске напетости.
2. Стандард језичког идентитета	Чулни Мелодиозност и чист људски глас Емоционални Умирујући тон и једноставност Когнитивни Именовање основних појмова	Усвајање гласовног ритма и мелодије матерњег језика Фабуле засноване на ритму, успаванкама и бројалицама. Потпуни отклон од вештачког, дигитално генерисаног говора. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 1–3 речи; дуге паузе између појмова.
3. Стандард наративе и комуникације	Чулни Умирујући темпо и предвидиво одвијање Емоционални Безусловна заштићеност Когнитивни Једноставне и чисте фабуле	Базична чулна сигурност и предвидивост радње Фабуле засноване на ритму и понављању. Тренутно физичко разрешење сваке благе напетости у истој сцени кроз предвидиву радост, без негативних обрта и апстрактних претњи. <i>Занатске смернице:</i> линеарна радња у садашњем тренутку; једноставна ситуациона игра без негативних ликова и сукоба.
4. Стандард аудио-дизајна	Чулни Благи акустички прелази и спор темпо Емоционални Умирујући амбијент и предвидивост Когнитивни Јасно раздвајање основних звукова	Базична акустичка сигурност и мекоћа звука Коришћење меких звучних удара, природних звукова и ниских фреквенција које асоцирају на откуцаје срца и смирено дисање. Потпуни отклон од оштрих синтетичких тонова који изазивају физиолошки стрес. <i>Занатске смернице:</i> фреквенцијски опсег 250–1000 Hz (избегавати зоне изнад 4 kHz); темпо музике 60–80 BPM; гласноћа стандардизована на –23 LUFS уз контролу вршних нивоа на –6 dBTP.
5. Стандард визуелног обликовања	Чулни Статична камера и спор ритам Емоционални	Базична визуелна сигурност и мекоћа приказа Дуготрајни кадрови са минималним покретима камере и природним бојама. Постепене и логичне промене плана које штите дете од наглих светлосних блескова, брзих резова и агресивних анимација.

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
	Природне палете и меки облици Когнитивни Једноставна просторна целина	<i>Занатске смернице:</i> просечна дужина кадра (ASL) већа од 8 секунди; осветљење ниског контраста (<i>енгл. High-key</i>) уз избегавање осцилација IRE нивоа изнад 70%; искључиво статична камера или спори покрети праћења (<i>енгл. track</i>), без ефекта дрхтаве камере (<i>енгл. shaky cam</i>).
6. Стандард етике нових медија	Чулни Изостанак интерактивних екрана Емоционални Физички контакт са родитељем Когнитивни Откривање физичког света	Примарни физички доживљај и одсуство екрана За овај узраст препоручује се искључиво физичка, тактилна и звучна интеракција из стварног света (звучне књиге са рељефом, разговор уживо). Садржај на екрану није препоручљив ради заштите раног неуросензорног развоја. <i>Занатске смернице:</i> без дигиталних апликација за самосталну употребу; фокус на звучним и тактилним форматима који се конзумирају уз родитеља.
7. Стандард инклузије и разноликости	Чулни Јасни и топли визуелни прикази Емоционални Осећај свеобухватне сигурности Когнитивни Свет као природно шаролико место	Базично препознавање шароликости света Илустрације и једноставни прикази деце различитог изгледа и карактеристика у умирујућем амбијенту. Природно присуство помагала без посебног наглашавања. <i>Занатске смернице:</i> једноставни, топли карактери; природне боје; одсуство било каквог издавања или етикетирања.
8. Стандард универзалне приступачности	Чулни Јасни примарни облици и контраст Емоционални Умирујућа и сигурна звучна средина Когнитивни Равноправан чулни пријем	Сензорна равноправност и једноставност Коришћење јасно дефинисаних облика и јаког визуелног контраста ради препознатљивости деци са оштећењем вида. Звук потпуно ослобођен сувишне позадинске буке како би се олакшала обрада података деци са остатком слуха. <i>Занатске смернице:</i> јасне тактилне сликовнице са рељефом; чисти звучни записи успаванки и бројалица без маскирања вокала.
9. Стандард стручне верификације	Чулни Апсолутни сензорни мир Емоционални Потпуна заштићеност од стреса Когнитивни Неповредивост раног развоја	Апсолутна заштита најранијег детињства Стриктна верификација одсуства свих дигиталних замки, прегласних звукова и светлосних стимуланса. Потпуна институционална заштита најмлађих од комерцијалне изложености. <i>Занатске смернице:</i> ауторизација искључиво садржаја за заједничко конзумирање са родитељем; нулта толеранција за аутономну употребу апликација на екрану.

Матрица развојно усклађене продукције: P2 – Предшколски узраст (3–6 година)

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
1. Стандард развојне усклађености	Чулни Стабилна композиција и умирујући тон Емоционални Линеарно вођење радње Когнитивни Јасна веза поступка и исхода	Разумевање осећања кроз игру и машту Грађење линеарне емпатије и именовање основних емоција кроз конкретну радњу, без ироније и сарказма.
2. Стандард језичког идентитета	Чулни Јасна дикција и правилан акценат Емоционални Топлина и одсуство ироније Когнитивни Повезивање речи и конкретне радње	Неговање језичког фонда и први сусрет са писмом Именовање осећања и појава кроз радњу; увођење ћириличких слова кроз игру и илустрацију. Отклон од сарказма и пренаглашеног говора. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 3–8 речи; једноставна линеарна реченична структура.
3. Стандард наративе и комуникације	Чулни Јасан просторни и временски континуитет Емоционални Линеарна емпатија и топао расплет Когнитивни Препознавање и именовање осећања	Разумевање осећања кроз игру и машту Објашњавање унутрашњих стања ликова кроз конкретне поступке. Паузе у радњи које омогућавају детету да самостално предвиди ток догађаја. Отклон од ироније, сарказма и хумора заснованог на туђој немоћи. <i>Занатске смернице:</i> јасна веза поступка и последице; маштовити заплети са сигурним повратком у хармонију.
4. Стандард аудио-дизајна	Чулни Флуидни прелази и мека динамика Емоционални Топао људски глас без ироније Когнитивни Јасна веза звука и визуелне радње	Стабилизација звучне пажње и јасна слика Звучни ефекти морају бити лако препознатљиви и недвосмислено повезани са радњом. Паузе у говору и музици омогућавају детету да самостално доврши мелодијску мисао. <i>Занатске смернице:</i> увођење пуног спектра уз благе звучне прелазе (енгл. <i>fade</i>) од минимално 100 ms на сваком монтажном резу; темпо музике до 120 BPM; гласноћа –23 LUFS; звучни ефекти лимитирани на максимално –6 dB у односу на глас.
5. Стандард визуелног обликовања	Чулни Јасно одвајање лика од позадине Емоционални	Јасноћа приказа и визуелна емпатија Фокус на јасном композиционом издвајању актера како би се олакшало праћење радње. Боја и светло прате емоционални ток приче на начин који је предвидив и

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
	Топла и предвидива атмосфера Когнитивни Дубока оштрина и контекст простора	умирујући, без визуелне ироније и карикатуризације емоција. <i>Занатске смернице:</i> композиција по правилу трећине са јасним фокусом на очи лика; дубока оштрина (<i>енгл. Deep focus</i>) за увид у просторни контекст; транзиције искључиво чистим резом или претапањем (<i>енгл. dissolve</i>) од минимално 20 фрејмова, без агресивних дигиталних прелаза (<i>енгл. wipes</i>).
6. Стандард етике нових медија	Чулни Сведен интерфејс и мек одзив Емоционални Осећај постигнућа без притиска Когнитивни Једноставна узрочно-последична веза	Интуитивно истраживање и подстицај на игру ван екрана Једноставне дигиталне сликовнице и едукативне игре са јасним почетком и крајем. Интеракција која не захтева брзину покрета већ подстиче машту и позива на физичку активност (нпр. цртање, плес). <i>Занатске смернице:</i> један додир – једна јасна реакција; максимално трајање сесије до 10–15 минута уз јасну најаву завршетка; без реклама и тајмера.
7. Стандард инклузије и разноликости	Чулни Видљивост свих учесника у кадру Емоционални Спонтано прихватање и блискост Когнитивни Различитост као саставни део игре	Нормализација различитости кроз заједничку игру Приказивање деце која користе различита помагала (наочаре, слушне апарате, колица) у свакодневној игри са вршњацима. Потпуни отклон од издвајања детета као „посебног” или немоћног. <i>Занатске смернице:</i> равноправно учешће у игри; природни дијалози; помагала се приказују као уобичајени лични предмети.
8. Стандард универзалне приступачности	Чулни Крупни симболи и звучни путокази Емоционални Самосталност у праћењу приче Когнитивни Вишечулно повезивање појмова	Чулна подршка и просторно сналажење Увођење звучних путоказа који помажу слабовидој деци да разумеју кретање у простору. Јасни пиктограми за основне команде и отворени титлови за почетнике у читању. <i>Занатске смернице:</i> брзина читања титлова прилагођена узрасту (до 12 карактера у секунди); крупна дугмад за управљање са јасним контрастним оквиром.
9. Стандард стручне верификације	Чулни Провера мекоће прелаза и звука Емоционални Потврда стабилног и топлог расплета Когнитивни Заштита развоја маште и игре	Верификација предвидивости и психолошког мира Контрола наративних токова ради гарантовања сигурног и недвосмисленог етичког расплета. Спречавање перцептивног збуњивања и неприлагођених драмских обрта. <i>Занатске смернице:</i> провера једноставности синтаксичких целина; валидација јасноће поуке; сертификација материјала који подстичу игру ван екрана.

Матрица развојно усклађене продукције: C1 – Млађи школски узраст (6–9 година)

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
1. Стандард развојне усклађености	Чулни Хармонична динамика и прегледни планови Емоционални Култура међусобног уважавања Когнитивни Јасан етички исход избора	Изградња емпатије и поверења у односе Афирмација снаге заједништва, пријатељства и конструктивног превазилажења изазова у вршњачкој заједници.
2. Стандард језичког идентитета	Чулни Равнотежа гласа и звучне кулисе Емоционални Култура уважавања и пријатељства Когнитивни Богаћење речника и описних форми	Лексичко богаћење кроз етику заједништва Увођење сложенијих форми народног стваралаштва, прича и пословица. Замена жаргона књижевним изразима. Отклон од исмевања и етикетирања. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 8–12 речи; развијенији дијалози.
3. Стандард наравије и комуникације	Чулни Уравнотежена динамика збивања Емоционални Култура међусобног уважавања Когнитивни Јасан етички исход избора	Изградња емпатије и поверења у односе Приказивање ликова који кроз размишљање и разговор исправљају сопствене грешке. Афирмација пријатељства и заједништва насупрот исмевању изгледа, немоћи или старости. Отклон од црног хумора. <i>Занатске смернице:</i> заплети засновани на вршњачкој сарадњи; разрешење сукоба кроз разговор и емпатију.
4. Стандард аудио-дизајна	Чулни Равнотежа слојева без шума Емоционални Музика као емоционални путоказ Когнитивни Праћење сложеније звучне приче	Звучна перцепција и хармонија заједништва Увођење сложенијих инструменталних аранжмана који прате развој осећања код ликова. Потпуни отклон од баналних звучних ефеката који исмевају патњу, немоћ или физичке недостатке. <i>Занатске смернице:</i> прогресивно увођење пуног спектра; конзистентна гласноћа дијалога на –23 LUFS; благи аудио-прелази ради елиминације дигиталних кликова.
5. Стандард визуелног обликовања	Чулни Природна сатурација без неона Емоционални Визуелно заједништво и поштовање Когнитивни	Визуелне вредности и просторни склад Приказивање ликова кроз природне планове у заједничком простору, чиме се визуелно подупире идеја сарадње и пријатељства. Отклон од визуелних наратива који кроз неонски колорит славе површност и агресију. <i>Занатске смернице:</i> неутралан угао снимања у нивоу очију; стандардна природна сатурација (Rec. 709);

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
6. Стандард етике нових медија	Монтажа по покрету и логички след Чулни Стабилан приказ без флеш анимација Емоционални Сарадња уместо такмичења Когнитивни Развој базичне дигиталне логике	увођење монтаже по покрету (<i>енгл. Match on action</i>) ради очувања логичког тока радње. Креативно стваралаштво и сарадња кроз игру Интерактивни формати који подстичу дечју креативност (слагалице, грађење, решавање заједничких задатака). Потпуни отклон од игрица заснованих на компулзивном сакупљању поена и виртуелног кажњавања. <i>Занатске смернице:</i> игре са сарадничким исходом; јасно видљиво дугме за паузу; навигација прилагођена почетницима у читању.
7. Стандард инклузије и разноликости	Чулни Фокус на стварној интеракцији Емоционални Емпатија и заједнички успех Когнитивни Превазилажење социјалних препрека	Емпатија и пријатељство без баријера Креирање прича у којима вршњачка група заједнички проналази начине да уклони физичке или друштвене препреке. Јунаци са специфичностима активно доприносе заједници. <i>Занатске смернице:</i> заплети о другарству и сарадњи; отклон од пасивне помоћи или сажаљења; поштовање достојанства у свим дијалозима.
8. Стандард универзалне приступачности	Чулни Висока читљивост фонтова Емоционални Осећај припадности и заједништва Когнитивни Лако усвајање писаног и говорног текста	Приступачност форматима за почетно образовање Примена фонтова прилагођених деци са дислексијом и почетницима у читању (безсерифни фонтови, увећана проредна растојања). Интеграција дечје аудио-дескрипције која сликовито појашњава радњу. <i>Занатске смернице:</i> титлови са колоризацијом различитих говорника; штампани материјали са рељефним ознакама и мат папиром без одсјаја.
9. Стандард стручне верификације	Чулни Контрола динамичког баланса Емоционални Елиминација ругања и понижавања Когнитивни Јасноћа етичких узрока и последица	Етичка валидација модела понашања Процена приказаних међуљудских односа ради заштите вредности другарства и емпатије. Потпуна елиминација садржаја који нормализују вербално насиље и искључивање вршњака. <i>Занатске смернице:</i> анализа текста и дијалога на одсуство етикетирања; верификација читљивости фонтова и приступачности за почетнике у читању.

Матрица развојно усклађене продукције: C2 – Школски узраст (9–12 година)

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
1. Стандард развојне усклађености	Чулни Вишеслојни кадрови и селективни фокус Емоционални Домишљатост насупрот сили Когнитивни Самостално логичко закључивање	Развој логике и отпорност на трендове Оснаживање карактера кроз анализу узрока и последица, доследност личним вредностима и отпор притиску групе.
2. Стандард језичког идентитета	Чулни Јасноћа говорног израза у сложенијој звучној слици Емоционални Асертиван дијалог без вређања Когнитивни Разумевање метафора и логике	Језички интегритет и слојевитост значења Подстицање логичког закључивања кроз богате метафоре и прецизне конструкције. Отклон од баналних фраза и површних комуникационих трендова. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 12–18 речи; сложене синтаксичке целине.
3. Стандард наративе и комуникације	Чулни Слојевита и фокусирана драматургија Емоционални Домишљатост насупрот сили Когнитивни Логичко закључивање и одговорност	Развој логике и снаге карактера Решавање изазова кроз вештину, знање, договор и препознавање мотива. Ликови граде карактер одупирући се притиску групе. Отклон од глорификације освете, цинизма и лажне „сналажљивости” кроз превару. <i>Занатске смернице:</i> заплети са моралном дилемом; превазилажење препрека сопственим трудом и домишљатошћу.
4. Стандард аудио-дизајна	Чулни Прецизна аудио-визуелна синхронизација Емоционални Атмосфера која подржава размишљање Когнитивни Фокус на решавање изазова	Звучна логика и карактерни интегритет Звучни дизајн који подржава менталну концентрацију и логичко закључивање. Избегавање аудио-манипулација којима се кроз агресивне ритмове вештачки ствара лажна напетост. <i>Занатске смернице:</i> аудио-визуелна синхронизација у оквиру ± 22 ms; музичка подлога и пратећи звуци не смеју маскирати фреквенције људског говора (200 Hz – 5 kHz).
5. Стандард визуелног обликовања	Чулни Вишеслојност предњег плана и позадине Емоционални	Логичка визуелизација и интегритет кадра Кадрирање које наглашава вештину, размишљање и договор јунака у решавању проблема. Избегавање хаотичне монтаже и визуелног цинизма који исмева љубазност и поштење.

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
	Визуелна домишљатост наспрот сировој сили Когнитивни Откривање узрочно-последичних веза	<i>Занатске смернице:</i> вишеслојне композиције за вежбање дубине пажње; пажљива примена психологије боја кроз колор-грејдинг (енгл. <i>color grading</i>); нула фрејмова одступања у аудио-визуелној синхронизацији.
6. Стандард етике нових медија	Чулни Уравнотежена динамика надражаја Емоционални Отпорност на притисак виртуелне победе Когнитивни Стратешко мишљење и детекција замки	Логичко решавање проблема и дигитална писменост Игре са сложенијом причом и едукативне апликације које развијају логику, планирање и етичко одлучивање. Овладавање кључним принципима самозаштите на интернету (заштита личних података, препознавање превара и безбедна комуникација) и детекција манипулативних виртуелних понуда. <i>Занатске смернице:</i> јасно дефинисани нивои са природним паузама; без механизма „куповине за напредак“; заштита од неконтролисаних комуникација са непознатим лицима.
7. Стандард инклузије и разноликости	Чулни Верност невербалних сигнала Емоционални Уважавање личних талената и вештина Когнитивни Рушење вршњачких предрасуда	Социјални интегритет и поштовање индивидуалности Ликови са инвалидитетом приказују се кроз своја интересовања, знање и домишљатост. Превазилажење предрасуда кроз суочавање са чињеницама и заједничко деловање. <i>Занатске смернице:</i> вишедимензионални ликови са врлинама и манама; дијалози засновани на асертивности и узајамном поштовању.
8. Стандард универзалне приступачности	Чулни Вишечулна синхронизација Емоционални Потпуна контрола над медијем Когнитивни Паралелно праћење звука, слике и текста	Вишечулно праћење и технолошка прилагодљивост Омогућавање праћења садржаја кроз паралелне канале (звук праћен SDH титлом или вибрацијом у играма). Избегавање брзих светлосних ефеката ради заштите фотосензитивне деце. <i>Занатске смернице:</i> потпуна функционалност управљања путем тастатуре; прилагодљивост интерфејса вертикалном и хоризонталном приказу.
9. Стандард стручне верификације	Чулни Провера уравнотежености монтаже Емоционални Оснаживање здравог самопоуздања Когнитивни Детекција комерцијалних манипулација	Заштита критичке свести и самосталности мишљења Верификација логичке утемељености и веродостојности приказаних чињеница. Спречавање прикривеног пласирања производа (енгл. <i>product placement</i>) и промоције нелојалности и освете. <i>Занатске смернице:</i> стриктна провера чињеница (енгл. <i>fact-checking</i>) у едукативним садржајима; контрола поштовања ауторских права и интегритета информација.

Матрица развојно усклађене продукције: СЗ – Рано младалаштво (12–15 година)

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
1. Стандард развојне усклађености	Чулни Аутентична текстура слике без филтера Емоционални Рањивост, одлучност и искреност Когнитивни Препознавање суштине и нијансирање мишљења	Потрага за идентитетом и истином Деконструкција лажних идеала и естетских манипулација; афирмација конструктивног „трећег пута” у решавању сукоба.
2. Стандард језичког идентитета	Чулни Аутентичан говор без вештачких модулација Емоционални Искреност и поштовање дигнитета Когнитивни Препознавање скривених порука	Афирмација дијалога и аргументованог изражавања става Отклон од патетике, сензационализма и прикривених манипулација. <i>Занатске смернице:</i> дужина реченице 15–25 речи; реторички обликована мисао.
3. Стандард наративе и комуникације	Чулни Аутентична атмосфера без илузија Емоционални Рањива одлучност и искреност Когнитивни Деконструкција лажних идеала	Потрага за идентитетом и истином Увођење „рањиве одлучности” – јунаци признају страх, али бирају истину и достојанство. Трагање за конструктивним „трећим путем” у комплексним сукобима. Строги отклон од банализације, еротизације и једностраног погледа на свет. <i>Занатске смернице:</i> вишеслојни карактери; суочавање са друштвеним притисцима уз очување личног интегритета.
4. Стандард аудио-дизајна	Чулни Hi-Fi верност и природна акустика Емоционални Искрен вокални израз без дисторзије Когнитивни Препознавање суптилних нијанси	Аутентичност и слушачка зрелост Очување природне боје гласа младих извођача који преносе стварна осећања. Отклон од прекомерних дигиталних филтера који дехуманизују глас и вокалне еротизације (енгл. whisper technique) ради вештачког грађења интима. <i>Занатске смернице:</i> примена Hi-Fi стандарда без дигиталне дисторзије (макс. True Peak –1 dBTP); гласноћа –23 LUFS; очување пуног динамичког опсега људског гласа.
5. Стандард визуелног обликовања	Чулни Мотивисано природно светло Емоционални	Визуелна искреност и аутентичност Искрени прикази младих у потрази за идентитетом уз верност физиономије. Строги отклон од дигиталног улепшавања лица и тела, вештачких филтера и

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
	Суштина и истина без филтера Когнитивни Деконструкција лажних естетских идеала	пренаглашене сексуализације који банализују стварност. <i>Занатске смернице:</i> употреба природног, мотивисаног светла; снимање објективима који одговарају људској перцепцији (35–50 mm); очување реалне текстуре коже без софтверског заглађивања.
6. Стандард етике нових медија	Чулни Контрола визуелно-звучног презасићења Емоционални Отпор алгоритамском поређењу и FOMO ефекту Когнитивни Критичко вредновање дигиталног садржаја	Дигитална сувереност и критичко мишљење Интерактивни садржаји и платформе који афирмишу аутентичне вештине, критичко вредновање информација и тимски рад. Отклон од токсичних друштвених механика заснованих на бројању „лајкова” и површном поређењу. <i>Занатске смернице:</i> транспарентни алгоритми; алати за самосталну контролу временаведеног уз екран; подстицај на стварање дигиталног садржаја уместо пасивне конзумације.
7. Стандард инклузије и разноликости	Чулни Аутентичан глас и реална слика Емоционални Искреност у трагању за идентитетом Когнитивни Деконструкција друштвене дискриминације	Деконструкција друштвених баријера и стигме Увођење тема које отворено деконструишу предрасуде и лажне митове о различитостима. Аутентични гласови младих који отворено говоре о својим изазовима, страховима и правима. <i>Занатске смернице:</i> документаристички и аутентични играни приступи; искрени дијалози; потпуно одсуство патетике и клишеа.
8. Стандард универзалне приступачности	Чулни Дискретно и прецизно вођење кроз садржај Емоционални Очување приватности и достојанства Когнитивни Самостално коришћење напредних алата	Функционална независност и напредна приступачност Обезбеђивање подршке за специјализоване читаче екрана у свим дигиталним форматима и документима. Примена знаковног језика и титловања који не заклањају визуелну естетику филма. <i>Занатске смернице:</i> увођење тамног режима рада (<i>енгл. dark mode</i>); прецизно означавање дигиталних докумената за асистивне софтвере.
9. Стандард стручне верификације	Чулни Провера природности визуелног приказа Емоционални Заштита менталног здравља младих Когнитивни Отклон од дезинформација и стереотипа	Психосоцијална верификација и заштита идентитета Процена утицаја на слику о сопственом телу, самопоштовање и однос према вршњацима. Забрана садржаја који промовишу нереалне естетске стандарде или банализују озбиљне емоционалне кризе. <i>Занатске смернице:</i> стручна психолошка процена сценарија који третирају кризне теме; забрана дигиталног ретуширања тела у циљу манипулације.

Матрица развојно усклађене продукције: C4 – Младалаштво (15+ година)

P (Preschool: P1, P2) – Предшколци

C (Children: C1, C2, C3, C4) – Деца

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
1. Стандард развојне усклађености	Чулни Верност приказа и визуелни дигнитет Емоционални Емпатични активизам Когнитивни Етичка сувереност	Преузимање друштвене одговорности Јачање критичке свести, одбрана људског достојанства и спремност на одговорно друштвено деловање.
2. Стандард језичког идентитета	Чулни Висока говорна култура и динамика Емоционални Емпатичан и одговоран тон Когнитивни Потпуна језичка сувереност	Језичка сувереност и друштвена одговорност Овладавање високим стилем, аргументованом дебатов и јавним говором. Бескомпромисна заштита простора од говора мржње и дискриминације. <i>Занатске смернице:</i> пуна стилска и синтаксичка слобода уз строгу језичку правилност.
3. Стандард наративе и комуникације	Чулни Драмска тежина са пуним поштовањем гледаоца Емоционални Емпатични активизам и солидарност Когнитивни Етичка сувереност и одговорност	Самостално деловање и друштвена одговорност Теме менталног здравља, достојанства и личне одговорности. Приказ стварних последица избора насупрот романтизацији порока и деструкције. Отклон од дискриминације и вређања под изговором „слободе говора”. <i>Занатске смернице:</i> драмске структуре које подстичу критичку свест и преузимање одговорности у широј заједници.
4. Стандард аудио-дизајна	Чулни Заштита слуха при дугом слушању Емоционални Зрела звучна текстура и поштовање Когнитивни Етичка звучна сувереност	Етичка звучна сувереност и квалитет продукције Пружање аудио-искуства високе верности које подстиче критичко промишљање и поштује ментални мир младе особе. Потпуни отклон од акустичке агресије и садржаја који кроз ритмове промовишу деструкцију. <i>Занатске смернице:</i> Hi-Fi продукција уз очување природног динамичког опсега (LRA изнад 8 LU); контрола вршних нивоа (True Peak макс. –1 dBTP) на конзистентних –23 LUFS.
5. Стандард визуелног обликовања	Чулни Широк динамички распон слике Емоционални Афирмација људског достојанства Когнитивни	Етичка визуелна сувереност и кинематографија са сврхом Квалитетна визуелна продукција која непатворено приказује озбиљне друштвене теме и ментално здравље. Потпуни отклон од романтизације деструкције и визуелног вређања. <i>Занатске смернице:</i> динамична камера са јасном драмском сврхом; широк динамички опсег (HDR) за максималну верност приказа; оптимизација за мобилне

Етички стандард	Нивои утицаја на личност детета	Развојни циљ и продукцијски фокус
6. Стандард етике нових медија	Визуелна сувереност и критичка свест Чулни Оптимизовано дигитално окружење Емоционални Етичка одговорност у онлајн комуникацији Когнитивни Пуна дигитална и информациона свест	формате уз очување композиционог интегритета (без насилног вертикалног одсецања кадра). Друштвени активизам и етичко креирање у новим медијима Коришћење интерактивних технологија и друштвених мрежа за друштвено корисне пројекте, дебату и афирмацију људских права. Бескомпромисна заштита од сајбер-насиља, дезинформација и дигиталне експлоатације. <i>Занатске смернице:</i> потпуна заштита личних података и дигиталног отиска; безбедносни протоколи за спречавање говора мржње; интеграција етичких стандарда у корисничке заједнице.
7. Стандард инклузије и разноликости	Чулни Висока верност реалног амбијента Емоционални Емпатични активизам и солидарност Когнитивни Свест о људским правима и једнакости	Друштвено заговарање и пуна инклузивна равноправност Теме неуродивергентности, менталног здравља и системских баријера у друштву. Оснаживање младих за одбрану сопствених права и права других на различитост. <i>Занатске смернице:</i> формати који подстичу јавну дебату; кокреација садржаја са младима из маргинализованих група; заштита људског интегритета.
8. Стандард универзалне приступачности	Чулни Пуна сензорна компатибилност Емоционални Једнакоправно учешће у јавном простору Когнитивни Неометани приступ комплексним информацијама	Универзална дигитална доступност и професионални стандард Пуна усклађеност са међународним WCAG протоколима за платформе, веб-сајтове и апликације. Омогућавање гласовне контроле и приступа свим комплексним образовним и медијским базама података. <i>Занатске смернице:</i> испуњеност WCAG 2.2 AA критеријума; оптимизација за различите асистивне хардвере (сензори за поглед, брајеви редови).
9. Стандард стручне верификације	Чулни Пуна техничка усклађеност формата Емоционални Поштовање грађанског достојанства Когнитивни Потврда друштвене одговорности	Пуна друштвена валидација и интегритет јавне речи Завршна верификација усклађености са међународним конвенцијама о правима детета и младих. Заштита јавног дијалога од говора мржње, дезинформација и политичке експлоатације. <i>Занатске смернице:</i> комплетна CRIA документација; јавно декларисан извештај о процени утицаја на младе; пуна усклађеност са законским оквирима јавног информисања.

